

**SUKUPUOLITTAVAN VÄKIVALLAN
REPRESENTAATIOIT RIINA TANSKASEN
TYMPEÄT TYTÖT - AIKUISTUMISRIITTEJÄ
-SARJAKUVAKIRJASSA**

Mirva Karkinen
Maisterintutkielma
Kirjallisuus
Musiikin, taiteiden ja kult-
tuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Mirva Karkinen	
Työn nimi Sukupuolittavan väkivallan representaatiot Riina Tanskasen <i>Tympeät tytöt – Aikuistumisriittejä</i> -sarjakuvakirjassa	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Toukokuu 2022	Sivumäärä 57
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maisterintutkielmassani tutkin suomalaisen sarjakuvataiteilija Riina Tanskasen (2021) <i>Tympeät tytöt – Aikuistumisriittejä</i> -teosta. Tarkastelen sarjakuvan sukupuolittavaa väkivaltaa käsitteleviä representaatioita sekä niiden suhdetta 2010- ja 2020-luvun suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkin myös sukupuolittunutta väkivaltaa kuvaavia representaatioita ja niiden yhtymäkohtia sukupuolittavan väkivallan esityksiin. Erittelen myös keinoja, joiden avulla sarjakuva kiinnittyy ympäröivään yhteiskunaan. Tulkitsen sarjakuvaa fiktiivisen teoksen ja tietokirjan elementtejä yhdistelevänä kulttuurituotteena.</p> <p>Tutkielmani sijoittuu osaksi feminististä kirjallisuudentutkimusta, väkivaltatutkimusta sekä sukupuolentutkimusta. Hypoteesini on, että <i>Tympeät tytöt</i> kommentoi kriittisesti kuva- ja sanataiteen keinoin sukupuolittavaa väkivaltaa ylläpitäviä malleja ja erittelee naisia alistavia yhteiskunnallisia käytänteitä. Teoreettisena viitekehystenäni toimii feministinen kirjallisuudentutkimuksen ja feministisen väkivaltatutkimuksen mukaisesti suuntautunut kuvan ja sanan analyysi. Tarkastelen sarjakuvakirjaa intersektionaalisen feminismiin näkökulmasta.</p> <p>Tutkielmani osoittaa sarjakuvan kiinnittyvän erottamattomasti osaksi suomalaista nykyaikaista väkivaltakulttuuria. Hypoteesini mukaisesti <i>Tympeät tytöt</i> osoittautuu kriittiseksi kulttuurituotteeksi, joka tarjoaa lukijalle työkaluja ja keinoja sukupuolittavan väkivallan tunnistamiseen ja siten myös ennaltaehkäisyyn. <i>Tympeät tytöt</i> kutsuu lukijan osaksi kapinaa vallitsevaa patriarkaalista kulttuuria kohtaan ja representaatioidensa avulla myös näyttää, kuinka siihen ryhdytään.</p>	
Asiasanat: Riina Tanskanen, sukupuolittava väkivalta, intersektionaalinen feminismi, representatio, väkivalta, <i>Tympeät tytöt</i>	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2 SUKUPUOLITTAVA VÄKIVALTA	6
2.1 Naisiin kohdistuva väkivalta	6
2.2 Representaatio ja sukupuolittava väkivalta	7
2.3 Patriarkaatin suhde sukupuolittavaan väkivaltaan	8
2.4 Naisen ruumis kontrollin kohteena	11
3 TYMPEÄT TYTÖT JA PATRIARKAATTI.....	13
3.1 Patriarkaalisten siveysnormien representaatiot.....	13
3.2 Patriarkaallinen ruumiillinen kontrolli	19
4 SUKUPUOLITTUNEEN VÄKIVALLAN REPRESENTAATIOT	28
4.1 Sukupuolittunut fyysinen ja seksuaalinen väkivalta	28
4.2 Sukupuolittunut henkinen väkivalta.....	33
5 PÄÄTÄNTÖ	41
LÄHTEET	45
Sähköiset lähteet	47

1. JOHDANTO

Maisterintutkielmassani erittelen sukupuolittavan väkivallan, eli sukupuolten eriarvoisuuden väkivaltaisten ilmentymien erilaisia representaatioita Riina Tanskasen (2021) *Tympeät tytöt - Aikuistumisriittejä* -sarjakuva-albumissa (viitataan tästä eteenpäin *Tympeät tytöt* tai *TT*). Kirja sisältää useita lukua, joiden näkökulma, aiheet ja painopiste vaihtelevat keskenään. Lukuja yhdistävänä keskeisenä teemana koko teoksessa toimii naisiin kohdistuva sukupuolittava väkivalta moninaisine ilmene-mismuotoineen.

Sarjakuva on julkaisijan mukaan ”riemastuttava ja tuiki tärkeä teos ahtaista asenteista ja arvoista, kehosta ja ulkonäöstä, pelosta ja miellyttämisen halusta” (Into Kustannus Oy 2021). Teoksen kerronta sijoittuu suomalaiseen 2020-luvun kulttuu-riin. Kustantaja määrittelee teoksen sarjakuvakirjaksi, mutta kertomuksen voi myös nähdä joiltakin osin tietokirjana. Kirjan loppuun on nimittäin koottu teoksen väittä-miä tukevia tutkimuksia ja artikkeleja, joihin myös itse tekstissä alaviitteiden avulla viitataan.

Tympeät tytöt -sarjakuvan ensimmäinen painos myytiin loppuun viikossa. Myös sarjakuvan rahoittamiseksi perustettu Mesenaatti-kampanja viesti yleisön kiinnostuksesta, sillä joukkorahoituksen avulla sarjakuvakirjan tuottamista varten saatiin kerättyä huomattavasti minimimitavoitetta korkeampi summa. Sarjakuvasta on myös kirjoitettu lukuisia positiivisia arvosteluja ja blogitekstejä. Tulkitseen tämän kaiken merkiksi yhteiskunnallisesta kiinnostuksesta, joten näen tarpeellisena tarkas-tella kirjan sisältöä myös kirjallisuustieteen näkökulmasta.

Tympeät tytöt -sarjakuvakirja sisältää esipuheen ja *Kirje vähättelijöille* -jälkisano-jen lisäksi yhdeksän lukua: *Naiseksi kasvaminen*, *Kehon kontrolli*, *Pelkuri*, *Tyttö ystävä äiti*, *Naisen työ*, *Ihmisen kuva*, *Tyttö voimaa*, *Kiltti tyttö* sekä *Niin kuin muut tytöt*. Tulkit-sen kirjan esipuhetta ja *Kirje vähättelijöille* -tekstiä teoksen lukuohjeina, sillä niissä puhutellaan lukijaa suoraan ja kuvataan teoksen tarkoitusperiä. Tästä syystä tarkas-telen itsekin kirjaa feministisen normikriittisestä näkökulmasta.

Jokaisen luvun keskiössä on naisen rooli nykypäivänä. Luvuissa eritellään su-kupuolittuneen eriarvoisuuden rakenteita ja niiden taustasyitä. Useimpia väitteitä pohjustetaan erilaisilla tutkimuksilla ja artikkeleilla, joten monet teoksen väittämistä nojaavat tieteelliseen tutkimustietoon. Lukujen protagonistina toimii Pimppienkeli-hahmo, jonka läsnäolon tarkoitus on esipuheen mukaan ”uudistaa länsimaalaisen kulttuurin ja kristillisen perinteen enkelikuvastoa” (*TT*, 3). Rinnastamalla Pimppien-kekin konventionaalisiin enkelikuvituksiin taiteilija sijoittaa teoksensa osaksi länsi-maalaisen kirjallisuuden ja kuvataiteen kaanonin. Tällainen rinnastus esipuheen yh-teydessä ohjaa lukijan tarkastelemaan sarjakuvateosta kokonaisuudessaan kriittisenä kannanottona perinteiselle ja naisia yksipuolisesti kuvastavalle taiteelle.

Pimppienkelin lisäksi teos esittelee erilaisia naisia tarinoiden fokalisoijina sekä vaihtuvia taustahenkilöitä. Fokalisoijalla tarkoitan Kai Mikkosen (2010, 304) määri-telmän mukaan jotakuta tai jotain, jonka kautta asioita havaitaan. Jokaisella luvulla

on oma kertojahahmonsansa, mutta vakituiset tyyppihahmot sekä Pimppienkeli seikkailevat useammassa tarinoissa.

Perehdyn kaikkiin *Tympeät tytöt* -teoksen teksteihin, sillä tarkastelen teosta yhtenäisenä kokonaisuutena. Lukujen mieltäminen koherentiksi entiteetiksi on perusteltavissa keskeisillä henkilöahmoilla, jotka ovat pääosin samat jokaisessa luvussa. Pimppienkelin lisäksi lukujen vakiintuneisiin hahmoihin lukeutuvat esimerkiksi Patriarkaatti, Kapitalismi, Koululaitos sekä kotimaisen 2020-luvun yhteiskunnan peruspilareita edustava koiralauma. Tutkimalla instituutioita ja yhteiskunnallisia rakenteita edustavien vakituisten henkilöahmojen kehitystä ja moniulotteisuutta pyrin kokoamaan kokonaisvaltaisen ja perustellun tutkimuksen sarjakuvan esittämistä sukupuolittavaan väkivaltaan vaikuttavista tekijöistä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisia sukupuolittavan väkivallan representaatioita esiintyy *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjassa?
2. Minkälaiseen kulttuurilliseen kontekstiin teos sijoittuu?

Tarkastelen sarjakuvaa sukupuolittavan väkivallan näkökulmasta erityisesti siksi, että Tanskanen (*TT*, 3) nimeää esipuheessaan sukupuolittavan väkivallan erilaiset muodot, kuten ”tylyt esteet, joita tytöt ja yhteiskunnan simissä tyttöinä pidetyt joutuvat kohtaamaan” teoksen keskeiseksi sisällöksi. Saatetekstissä, loppusanoissa ja teoksen repliikeissä käytetään myös runsaasti väkivaltaan viittaavia kielikuvia, kuten ”vaietut haavat” sekä ”yhteiset kivut” (*TT*, 3). Tulkiten tästä syystä aiheelliseksi ja perustelluksi eritellä kirjan representaatioita nimenomaan väkivaltaa ja vallankäyttöä tarkastelevan feministisen kirjallisuustutkimuksen keinoin.

Kirjallisuustieteellisessä tyttötutkimuksessa kuvauksia tytöistä tarkastellaan suhteessa yhteiskunnallisiin, erityisesti feministisiin diskursseihin (Österlund 2011, 215). Koen tärkeäksi tutkia väkivaltarepresentaatioita suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan siksikin, että Suomessa esiintyvä naisiin kohdistuva väkivalta on laajuudessaan herättänyt huolta esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien kidutuksen vastaisessa komiteassa (Piha & Amnesty International Suomen osasto ry 2019, 14). Sukupuolittava väkivalta on siis tunnustettu ongelma, jonka ehkäisemiseksi ja tunnistamiseksi on tarpeellista tuottaa uudenlaista ja ajantasaista tutkimusta. Tavoitteeni on tuottaa tarkkaa analyysia valitsemastani teoksesta ja siten tuoda esille myös ajankohtaisia ja luotettavaa tietoa suomalaisen yhteiskunnan sukupuolittuneista rakenteista.

Perustelen tutkimukseni tarpeellisuutta ja ajankohtaisuutta myös esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeusviraston teettämällä tutkimuksella, jonka mukaan Suomi on yksi vaarallisimmista maista naisille (FRA 2014). Myös ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin Suomen osasto ry on määritellyt Suomessa esiintyvän laajamittaisen naisiin kohdistuvan väkivallan vakavaksi ihmisoikeusongelmaksi (Piha, Otava & Amnesty International Suomen osasto ry 2019). Väkivalta on kuitenkin moninainen ilmiö, jonka ymmärtämiseksi tarvitaan tutkimustietoa eri tieteenaloilta (Saarenpää 2022, 8). Tästä syystä näen tärkeänä väkivallan kulttuurillisen kuvaston

tutkimisen ja väkivallan tarkastelun myös kirjallisuustieteen ja sarjakuvatutkimuksen näkökulmasta. Koen siis merkitykselliseksi tuottaa asiantuntevaa ja ajantasaista tutkimusta eriarvoisuuden äärimmäisten ilmentymien representaatioista, eli tässä tapauksessa sukupuolittavan väkivallan erilaisista muodoista ja niiden kulttuurillisista kuvauksista sarjakuvassa.

Tarkastelen sukupuolittavaa väkivaltaa kattoterminä, joka sisältää myös sukupuolittuneen väkivallan. Määrittelen sukupuolittavan väkivallan Sanna Karkulehdon & Leena-Maija Rossin (2017a, 11) käyttämän rajauksen mukaan, jossa sukupuolittavasta väkivallasta teksteissä puhutaan silloin, kun tarkoituksena on kiinnittää huomio väkivallan tekijöiden ja uhrien sukupuoleen. Sukupuolittava väkivalta sisältää esimerkiksi rakenteellista epätasa-arvoa ja syrjintää tuottavan väkivallan sekä kulttuurissa hallitsevat yleistävät sukupuolinormit (Karkulehto & Rossi 2017a, 12). Pelkkään sukupuoleen keskittymällä ei kuitenkaan voi tuottaa kokonaisvaltaista tasa-arvoa (Nousiainen 2021, 23), joten tarkastelen erityisesti sukupuolen suhdetta valtaan. Tutkinkin väkivaltaa erityisesti vallankäytön muotona, sillä sukupuoli on tietyissä tutkimuksissa määritelty valtasuhteiden merkityksellistämisen ensisijaiseksi muodoksi (Rossi 2012, 22). Olen rajannut tutkielmani aiheen Suomessa esiintyvään sukupuolittavaan väkivaltaan ja sen representaatioihin siitä syystä, että myös *Tympeät tytöt* -teos sisältää kuvauksia pääasiassa kotimaisesta väkivaltakulttuurista.

Tutkielmani teoreettinen viitekehys koostuu feministisestä kirjallisuudentutkimuksesta, kuvan ja sanan analyysistä, sukupuolentutkimuksesta sekä feministisestä analyysistä. Sovellan feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa myös väkivalta- ja tyttöstudiumista nostamalla tarkasteluni kohteeksi lukemisen etiikkaa ja sukupuoleen liittyvää problematiikkaa.

Tutkielmani sijoittuu osaksi feminististä kirjallisuudentutkimusta. Tarkastelen *Tympeät tytöt* -sarjakuva-albumia intersektionaalisen feminismin näkökulmasta. Yhdenvertaisuustyön asiantuntija Susi Nousiainen (2021, 5) tiivistää intersektionaalisuuden seuraavasti: ”Ihminen ei koskaan kuulu vain yhteen lokeroon, ja lokeroilla on erilaisia vaikutuksia hänen elämänsä sekä yksin että yhdessä.” Intersektionaalisuus tieteellisenä työkaluna on kehitetty parantamaan tasa-arvoa kokonaisvaltaisesti niin, että ymmärrys ulottuu yksittäisten erojen lisäksi erojen päällekkäisyyksiin (Nousiainen 2021, 5). Intersektionaalisuus voidaankin tässä yhteydessä suomentaa erojen leikkaamiseksi, risteämiseksi sekä yhteisvaikutukseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei sukupuolta itsessään voi enää intersektionaalisen feminismin näkökulmasta pitää riittävänä perustana valtasuhteissa asemoitumisen analyysille, vaan huomioon tulee ottaa myös muunlaiset tekijät, kuten toimijan ikä ja uskontokunta. (Rossi 2012, 35.) Tyttöstudiumin näkökulmasta intersektionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi sukupuoli, seksuaalisuus ja luokka toimivat yhdessä ja vaikuttavat siihen, miten kaunokirjallisuuden tyttökuvaus muotoutuu (Österlund 2011, 232). Intersektionaalisen näkökulman tulee yleisesti huomioida myös eriarvoisuuden historiallinen konteksti sekä sen vaikutukset nykypäivään (UN Women 2021). Tästä syytä erittelen tutkimuksessani representaatioiden lisäksi naisia sortavien rakenteiden historiaa ja esimerkiksi historiallisen misogynian nykymuotoja.

Tutkimuksen menetelmänä toimii feministinen kirjallisuudentutkimuksen ja feministisen väkivaltatutkimuksen mukaisesti suuntautunut kuvan ja sanan analyysi. Sarjakuvakerronnassa havaintopistettä koskevat merkit ja vihjeet ovat sekä verbalisia että visuaalisia (Mikkonen 2010, 309), joten erityisesti sisäiseen ja ulkoiseen fokalisaatioon liittyvissä tulkinnoissa erittelen kuvan ja tekstin suhdetta toisiinsa. Lukijan huomiot fokalisaatiosta ovat kuitenkin paljolti tulkitsevaa päättelyä, joka perustuu kielellisten vihjeiden tulkintaan (Mikkonen 2010, 307). Tästä syystä erittelen fokalisaatioon liittyvää tulkintaani rinnakkain kirjallisuuden- ja tyttö-tutkimuksen teorioiden kanssa.

Sovellan tutkimuksessani siis myös tyttö-tutkimusta, sillä tarkastelemani teos sisältää runsaasti naiseuden ja tyttöyden teemoja. Tyttö-tutkimus keskittyy sukupuolen ja iän merkityksiin (Ojanen 2011, 10 & 11), ja myös Tanskanen erittelee sukupuolen sekä erityisesti tyttöyden merkitystä sarjakuvassaan. *Tympeät tytöt* ottaa kantaa tyttö-termin perinteiseen käyttöön, joten tyttö-tutkimus sopii teoksen tarkasteluun myös nykypäivän tyttöyden määrittämisen¹ näkökulmasta.

Feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa otetaan huomioon sukupuolen käsite suhteessa seksuaalisuuteen ja valtaan (Voipio 2017, 123). Feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa myös kontekstualisoidaan tutkimuksen kohde, eli liitetään tarkasteltava teos kulttuurilliseen todellisuuteen. Kirjallisuus näyttäytyy siten yhteiskunnallisen toiminnan osana, jossa erilaiset näkemykset voivat tulla ilmi ja kohdata toisensa. (Mäkikalli & Steinby 2013, 22.) Tarkastellessani *Tympeät tytöt* -sarjakuvateosta liitän kirjan 2020-luvun suomalaiseen kulttuuriin ja kotimaisiin käytänteisiin. Luen sarjakuvaa tutkimussuuntani ja Tanskanen esipuheen mukaisesti kriittisenä kommenttina suomalaiselle sukupuolittuneelle väkivaltakulttuurille. Tarkastelen erityisesti kirjan representaatioiden suhdetta yhteiskunnalliseen mi

Tulkitsen *Tympeät tytöt* -sarjakuva-albumia Scott McCloudin (1994) *Understanding Comics: the Invisible Art* -teoksessa esitettyjen menetelmien, kuten sarjakuva-analyysin keinoin. Käytän sarjakuva-analyysia erityisesti kuvallisen ja sanallisen ilmaisun sisältämien ristiriitojen tai monitulkinnallisuuden erittelyyn. Tyttö-tutkimuksen työkaluja ja feministisen analyysin näkökulmia taas erittelen Sanna Aaltosen & ym. (2011) teoksen *Entäs tytöt? Johdatus tyttö-tutkimukseen* avulla. Käytän useita tutkimuksessa esittelemiäni termejä Aino Mäkikallin & Liisa Steinbyn (2013) toimittaman *Johdatus kirjallisuusanalyysiin* -teoksen määritelmien mukaisesti. Sukupuolen poliittista ulottuvuutta ja sen kautta vallankäyttöä tutkin Leena-Maija Rossin (2015) *Muuttuva sukupuoli : seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa* -teoksen avulla. Useat analyysiani tukevat ja pohjustavat tieteelliset artikkelit ovat peräisin Sanna Karkulehdon ja Leena-Maija Rossin (2017b) toimittamasta *Sukupuoli ja väkivalta – Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* -kirjasta.

Tutkimustani sivuavissa aiemmissa tieteellisissä artikkeleissa ja muissa julkaisuissa keskityn suomalaisiin teksteihin, sillä tarkastelen *Tympeät tytöt* -sarjakuvakir-

---

¹ Viitataan sarjakuvan naishahmoihin pääasiallisesti ”tyttöinä”, vaikka hahmot saattavat esimerkiksi kasvaa kertomuksen aikana ja täysi-ikäistyä. Perustelen tätä valintaa tyttö-tutkimuksen konventiolla, jonka mukaan tutkittavaa kohdetta ei välttämättä rajata iän perusteella, vaan tytöillä voidaan viitata joissakin tapauksissa myös nuoriin naisiin (Ojanen 2011, 11).

jaa nimenomaan suhteessa kotimaiseen 2020-luvun kulttuuriin. Suomessa esiintyvä sukupuolittava väkivalta on kuitenkin osa globaalia ilmiötä, jonka kansainväliset ilmentymät vaikuttavat toisiinsa (Karkulehto & Rossi 2017a, 17). Tästä syystä käytän tutkimuksessani väkivallan diskurssia valottavana aineistona esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeusviraston tuottamaa tutkimusta.

Keskityn käyttämään tutkimukseni lähdeaineistona mahdollisimman tuoreita julkaisuja, sillä käsitys esimerkiksi sukupuolen moninaisuudesta on monipuolistunut runsaasti 2010- ja 2020-luvuilla. Myös väkivallan erilaisten ilmenemismuotojen tunnustaminen on noussut osaksi julkista keskustelua erityisesti 2010-luvun lopulla, joten ajantasainen käsitys väkivallasta näkyy etenkin viimeaikaisissa tutkimuksissa.

Riina Tanskanen *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjasta ei ole olemassa aiempia tutkimuksia. Tämä selittynee teoksen tuoreudella, sillä kirja on julkaistu vuonna 2021. Sarjakuvan lajityypistä ja teoriasta yleisesti on kuitenkin tuotettu useita tutkimuksia.

Suomalaista eriarvoisuuden kulttuuria ja sukupuolittavaa väkivaltaa ovat tutkineet aiemmin esimerkiksi Iida Kukkonen & ym. (2019) teoksessaan *Ullonäköyhteiskunta – Ulkoinen olemus pääomana 2000-luvun Suomessa*. Suomalaisten naisten osallisuutta tuottamattomaan hoivatyöhön on eritellyt Johanna Närvi (2014) tutkimuksessaan *Äidit kotona ja työssä – perhevapaavalinnat, työtilanteet ja hoivaihanteet*. Sukupuolten eriarvoisuutta suomalaisella työmarkkinakentällä ovat tutkineet Pekka Myrskylä ja Topias Pyykkönen (2014) teoksessaan *Suomeen muuttaneiden naisten ja miesten työmarkkinatilanne, koulutus ja poliittinen osallistuminen*. Myös Tanskanen (TT, 160 & 159) on käyttänyt Myrskylän & Pyykkösen sekä Kukkonen & ym. tekstejä *Tympeät tytöt* -teoksessa esitettyjen väittämien taustoittamiseksi.

Käyttämällä feminististä analyysia hyväksyn tutkimukseni hypoteettisen luonteen, eli oletuksen tutkimuskohteen kriittisestä ulottuvuudesta. Hypoteesini on, että *Tympeät tytöt* kommentoi kriittisesti kuva- ja sanataiteen keinoin sukupuolittavaa väkivaltaa ylläpitäviä malleja ja erittelee naisia alistavia yhteiskunnallisia käytänteitä. Hypoteesiini kuuluu myös oletamus sarjakuvissa esiintyvistä moninaisista sukupuolittavan väkivallan muodoista. Odotan tutkielmani erittelevän niin yksilö- kuin yhteiskuntatasollakin esiintyvää sukupuolittavaa väkivaltaa representaatioiden avulla. Oletan Tanskanen representaatioiden kiinnittyvän erottamattomasti suomalaisen moderniin väkivaltakulttuuriin.

2 SUKUPUOLITTAVA VÄKIVALTA

Erittelen tässä luvussa sukupuolittavaa väkivaltaa² sekä sen erilaisia muotoja. Tar kastelen myös sukupuolittavan väkivallan tarkoituksperiä ja keinoja, joilla sukupuoleen kohdistuvaa tai sukupuolta korostavaa väkivaltaa voidaan tunnistaa. Käytän määrittelyn apuna erityisesti Karkulehdon & Rossin (2017b) toimittamaa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* -tutkimusteosta. Tässä luvussa pohjustan sukupuolittavan väkivallan pääpiirteitä, joiden representaatioita analysoin luvuissa 3 sekä 4.

Karkulehto & Rossi (2017a, 11) määrittelevät sukupuolittavan väkivallan symboliseksi eli erottelevaksi ja luokittelevaksi, esimerkiksi rakenteellista diskriminaatiota tuottavaksi sukupuolen kanssa risteäväksi väkivallaksi. Tällainen väkivalta sisältää muun muassa kulttuuriin juurtuneet sukupuolinormit (Karkulehto & Rossi 2017a, 11), kuten esimerkiksi sukupuolten eriarvoisen kohtelun koululaitoksissa tai työelämässä. Sukupuolittava väkivalta esiintyy näin ollen kulttuuriyhteisön monilla tasoilla aina yksilöistä instituutioihin sekä yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Otan tämän huomioon analyysissäni ja nostan tarkastelun kohteeksi sukupuolittavan väkivallan moninaisia muotoja.

Sukupuolittavien kulttuurillisten konstruktioiden taustalla on usein pyrkimys niin sanotusti arkiinnuttaa, eli arkipäiväistää viha ja väkivalta osaksi seksuaalista ja luonnollista toimintaa (Rossi 2017, 60). Tällainen ajattelu on olennainen hegemonisen, eli ylivaltaisen, politiikan muoto, joka kiinnittää sukupuolittavan väkivallan keinotekoisesti osaksi sukupuolta. Sukupuolen essentialisointi, tuottaminen ja toistaminen on myös jo itsessään yksi väkivallan muoto, sillä se ylläpitää esimerkiksi fyysistä väkivaltaa sosiaalisena käytäntönä, jonka asiaankuuluvuus on kulttuurillisesti hyväksytty. (Karkulehto & Rossi 2017a, 24.) Kulttuurillista hyväksyntää taas edesauttavat esimerkiksi misogyniaa ja seksismiä sisältävät kulttuurituotteet, kuten kirjat ja elokuvat. Eriarvoisia sukupuolirooleja taas ylläpitävät sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset, jotka myös sosiaalisessa mielessä tuottavat sukupuolta (Rossi 2012, 27). Tästä syystä on perusteltua tarkastella erilaisten kulttuurituotteiden representaatioita ja niiden suhdetta sukupuolittavan väkivallan yhteiskunnallisiin ilmentymiin, sekä ilmaisutapoja, joilla väkivaltaa voidaan kriittisesti kommentoida ja vastustaa.

2.1 Naisiin kohdistuva väkivalta

Sukupuolittunutta väkivaltaa tarkastellessa kriittisen tutkimuksen kohteena ovat erityisesti yhteiskunta, sen instituutiot sekä kulttuurituotteet, jotka liittävät väkivallan sukupuoleen ja merkityksellistävät sitä (Karkulehto & Rossi 2017a, 12). Sukupuolit-

---

² Sukupuolittavan väkivallan rinnalla käytetään usein termiä sukupuolittava väkivalta. Käytän kulttuuritutkimukselle ominaisesti tutkimuksessani termiä sukupuolittava väkivalta.

tavasta väkivallasta voidaan siis puhua ilmiönä ja rakenteellisena ongelmana. Sukupuolittavan väkivallan uhreja voivat olla kaikkien sukupuolten edustajat ja sukupuolittavaa väkivaltaa voivat yhtä lailla ylläpitää ihmiset sukupuolesta riippumatta.

Tarkastelen kuitenkin sukupuolittavaa väkivaltaa ilmiönä, jossa uhreina ovat naiset. Perustelen tätä näkökulmaa naisiin kohdistuvan väkivallan todistetulla laajuudella (Karkulehto & Rossi 2017a, 13 & FRA 2014) ja tutkielman rajallisella pituudella. Vaikka *Tympeät tytöt* -sarjakuva siis tuo esille sukupuolittavan väkivallan moninaisia uhreja, koen tarpeelliseksi rajata oman näkökulmani vain naisiin.

Sukupuolentutkimuksen näkökulmasta sukupuoli ja seksuaalisuus muuttuvat ajassa ja paikassa sitä mukaa, kuin käsitys ja ymmärrys niistä muuttuvat (Rossi 2012, 23). Tarkastelenkin tässä tutkimuksessa sukupuolta ja eritoten naiseutta tämänhetkisen tiedon valossa kulttuurisena ja biologisena kokonaisuutena, joka määrittyy toimijan omien tuntemusten mukaan. Tätä näkökulmaa tukee Tanskasen esipuhe, jossa tyttöihin viitataan "sosiaaliseen sukupuoleen, seksuaalisuuteen, luokkaan, ihonväriin tai ulkopuolisiin olettimiin katsomatta" (TT, 3). Tyttö tutkimuksen näkökulmasta tyttöyttä taas käsitellään usein performatiivisena toimintojen jatkumona, jossa tyttöyttä tietoisesti tai tiedostamatta tuotetaan (Österlund 2011, 223). Tulkitsen *Tympeät tytöt* -teosta tästä syystä myös kulttuurituotteena, joka osallistuu nykypäiväisen tytöiden tekemiseen ja tuottamiseen.

Kuten monet lähdeaineistona käyttämäni teokset, myös oma tutkielmani pyrkii tarjoamaan todisteita feministisen ajattelun tarpeellisuudesta ja ajankohtaisuudesta. Vaikka esimerkiksi poliittisissa lausunnoissa ja ihmisten välisissä keskusteluissa ajoittain kommentoidaan tasa-arvon olevan jo saavutettu Suomessa (ks. Sipilä & Rehula 2016, 2), pyrin tällä tutkimuksella osoittamaan naisiin kohdistuvan sukupuolittavan väkivallan edelleen olemassaolevia ongelmia *Tympeät tytöt* -teoksen representaatioiden avulla.

2.2 Representaatio ja sukupuolittava väkivalta

Tutkielmassani sovellan representaatioiden intersektionaalista tarkastelua, eli tutkin tietyn kulttuurituotteen toistamaa naiskuvaa ja siihen linkittyviä väkivaltaisista representaatioita. Väkivaltaisilla representaatioilla tarkoitetaan Karkulehdon ja Rossin (2017a, 7) määritelmän mukaan kuvallisia sekä sanallisia väkivallan esityksiä. Representaatioiden tutkiminen auttaa laajentamaan ymmärrystä myös sukupuolesta, sillä sukupuoli on kooste henkilökohtaisesti koettua todellisuutta sekä kulttuurin rakenteita, kuten representaatioita (Karkulehto & Rossi 2017a, 9–10). Fiktiiviset representaatiot muokkaavat alitajuisesti mielikuvia ihmisryhmistä, ja nämä assosiaatiot ohjaavat ihmisten keskinäistä käytöstä (Nousiainen 2021, 25). Representaatioiden yhteiskunnallinen rooli on siis huomattava, sillä representaatiot tutkitusti ylläpitävät ja tuottavat sukupuoleen liittyviä kulttuurillisia normeja. Tällaiset normit ovat yhtey-

dessä vallan jakautumiseen, joten sukupuolittavien normien tarkastelu auttaa ymmärtämään myös yhteiskunnallisten valtarakenteiden muodostumista.

Olen Johdanto-luvussa eritellyt motiiveitani tutkia naisiin kohdistuvan sukupuolittavan väkivallan representaatioita. Korostan feministisen representaatiotutkimuksen tärkeyttä myös siksi, että väkivaltaiset representaatiot vaikuttavat usein erityisesti naisten kokemaan väkivaltaan ja sen kulttuurilliseen esiintyvyyteen. Naisia on pitkään sukupuolitettu sellaisten representaatioiden avulla, jotka tuottavat ja uusintavat misogyniaa sekä mielikuvia naisista sukupuolensa vuoksi luonnollistettuina väkivallan kohteina ja uhreina (Halonen & Karkulehto 2017, 188; Karkulehto & Rossi 2017a, 7–8). Perustelen tutkielmani tärkeyttä siis kulttuurillisen misogynian ymmärtämisen kannalta.

Representaatiot käyttävät aina konventioita, jotka sekä rajoittavat niitä että vaikuttavat niiden ymmärtämiseen (Lahti 2002, 13). Sukupuolirepresentaatiot ovat täten aikansa tuotteita, jotka myös omalla olemassaolollaan ylläpitävät ja tuottavat erilaisia käsityksiä sukupuolesta. Jokainen kirjallinen teos, eli representaatio, on puheenvuoro kulttuurisessa dialogissa ja siten kontekstin elävä osa (Karkama 1998, 81). Tästä syystä on tärkeää tarkastella erilaisten representaatioiden tuottamia sukupuolinnormeja ja niiden suhdetta väkivaltaan. Tutkimalla representaatioiden ylläpitämiä käsityksiä sukupuolesta voidaan nimittäin ymmärtää enemmän väkivallan kytköksestä sukupuoleen. Tällainen tarkastelu auttaa myös väkivaltatutkijoita erittelemään representaatioihin liittyviä tapoja, joilla vallassa olevia väkivaltanormeja on mahdollista kyseenalaistaa ja kritisoida.

Representaatioiden voima piilee niiden samastuttavuudessa. Erilaiset representaatiot kutsuvat lukijaa asettumaan henkilöhahmon paikalle ja pohtimaan omaa reaali maailman positiotaan. Representaation avulla lukija voikin pohtia moraalisia valintoja tarinamaailmassa (Koho 2017, 183). Seksuaalisuutta hyödyntävässä medioituneessa yhteiskunnassa maailmaa koetaan ja jäsennetäänkin enenemissä määrin representaatioiden välityksellä (Juvonen 2006, 87). Kuvalliset ja sanalliset representaatiot ovat myös *Tympeät tytöt* -teoksen keskiössä, sillä kirjan esittämät väitteet kietoutuvat tiukasti sarjakuvatyyllillä toteutettuihin esityksiin. Teoksen tietokirjamaisten toteamusten ymmärtäminen ja niihin liittyvä moraalinen pohdinta kytkeytyy siis vahvasti Tanskasen tuottamiin esityksiin, eli tyttöyden representaatioihin.

2.3 Patriarkaatin suhde sukupuolittavaan väkivaltaan

Sukupuoleen liittyvä diskriminaatio on sukupuolta järjestävien valtasuhteiden tulosta, ei väistämättömästi biologiasta johtuvaa (Rossi 2012, 27). Sukupuolittavan väkivallan tutkimus erittelee siten erilaisia valtarakenteita ja niiden seurauksia. Sukupuolittavalla väkivallalla tarkoitetaan siis esimerkiksi yhteiskuntatasolla esiintyviä eriarvoisia tai alistavia rakenteita sekä valtaapitäviä diskriminoivia instituutioita, mutta myös väkivaltaisia yksilöitä. Kaikki tämä yhdistyy patriarkaatin käsitteessä.

Yksi *Tympeät tytöt* -sarjakuvan vakituisista hahmoista on Patriarkaatti-nimellä esiintyvä mies, joka usein puolustaa miehistä ylivaltaa tai halveksii feminiinisyyteen liittyvää "humpuukia" (TT, 74). Tässä luvussa tulen erittelemään patriarkaatin, eli miehisen vallan, suhdetta sukupuolittavaan väkivaltaan.

Käsitteenä patriarkaatilla tarkoitetaan miesten ylivaltaa. Patriarkaatin ilmentämä diskriminaatio on yhteiskuntatasolla, kuten perheissä, työelämässä ja instituutioissa tapahtuvaa vakiintunutta alistavaa vallankäyttöä. (Kantola 2012, 82.) Tanskan teoksessa Patriarkaatti-hahmo esiintyykin usein yhteiskunnallisia rakenteita edustavan koiralauman kanssa. Patriarkaatti pitää otteessaan esimerkiksi talous-, laki-, kirkko- ja media-tunnuksilla merkattuja lemmikkejä. Kuvaamalla Patriarkaatin koirien taluttajana tekijä mallintaa miehisen valtajärjestelmän moniulotteisuutta. Sarjakuvan teksti tukee tulkintaa: "Patriarkaatti vaikuttaa lähes kaikkiin yhteiskunnan ja elämän osa-alueisiin. Käytännössä se näkyy esimerkiksi palkkaeroina, hoivavastuun epätasa-arvoisena jakaantumisenä sekä koulutusvalintoina." (TT, 73.) Myös tyttötutkimuksessa on todettu erilaisten materiaalien rajoitteiden, kuten median ihanteiden ja koulun käytäntöjen muokkaavan tytön kokemusta ruumiillisuudestaan (Ojanen 2011, 12–13). Nämä rajoitteet ovat erottamaton osa patriarkaattia. On siksi aiheellista tarkastella patriarkaattia kattoterminä, joka sisältää useita eriteltävissä olevia tyttöyteen ja naiseuteen vaikuttavia odotuksia ja väkivaltaisia käytänteitä.

Feministisessä tutkimuksessa valtio instituutiona on usein nähty patriarkaalisen vallan keskittymänä (Kantola 2012, 82). Myös valtion päätäntäelimet ja yksittäiset vallanpitäjät saattavat toiminnallaan ja lausunnoillaan ylläpitää patriarkaalisia normeja. Tällaista valtaa ovat aikojen saatossa käyttäneet erilaiset hallitsijat, kuten vaikkapa uskonnolliset johtajat. Katolisen kirkon ylin hengellinen johtaja Paavi Pius XI (1930, 64) esimerkiksi antoi vuonna 1930 kuuluisan lausunnon, jonka mukaan raskaana olevalle ei saa suorittaa aborttia, vaikka raskaus uhkaisi ihmisen henkeä. Ohjeistus on yhä voimassa ja sama periaate on vahvistettu Vatikaanin 2. kirkolliskokouksen jälkeen vielä erikseen Paavali VI:n (1968) kiertokirjeessä *Humanae vitae*. Tällainen lausunto ei ole lakiin kirjattu pakote, mutta katolisen kirkon kaltainen vaikutusvaltainen instituutio vaikuttaa linjauksillaan vahvasti yleisiin kulttuurillisiin normeihin. Patriarkaattia voivat lakipykälien lisäksi siis ylläpitää vaikutusvaltaiset valtion virkamiehet ja muut vallankäyttäjät.

Valtio tukee myös Suomessa sukupuolittunutta elämäntapaa, jossa esimerkiksi kuntien maksama kotihoidontuki vaikuttaa negatiivisesti naisten työllisyyteen ja kotitalousvähennys ylläpitää naisvaltaisia alipalkattuja siivooja-ammattajeja (Kantola 2012, 87). Tällaisia eriarvoistavia säädöksiä tukevat poliittiset lausunnot, joissa nainen määritellään alistamisen ja väkivallan kautta. Sivuuttamalla naisen aktiivisen toimijuuden ja viittaamalla häneen vain passiivisena väkivallan kohteena poliitikot ylläpitävät naista väheksyvää normia, joka taas vahvistaa patriarkaalista miehistä ylivaltaa. Tällaisia naista vähätteleviä tai naisiin kohdistuvia väkivaltafantasioita eritteleviä kirjoituksia ovat julkaiseet useat suomalaiset poliitikot tai poliittisessa asemassa toimivat vaikuttajat. Tarkastelen näitä tekstejä tarkemmin luvussa 4.1.

Patriarkaatin vaikutus näkyy myös fyysisen väkivallan sukupuolittuneissa ilmentymissä. Suomessa lainsäädäntö ei esimerkiksi aukottomasti turvaa seksuaaliri-

kosten uhrien asemaa, sillä suomen seksuaalirikoslainsäädännössä raiskaus määritellään edelleen käytetyn väkivallan eikä suostumuksen puutteen perusteella. Fyysisen väkivallan määrään keskittyvä raiskausmääritelmä täten sivuuttaa ilman fyysistä voimankäyttöä, tai sen välitöntä uhkaa, tapahtuvan seksiin pakottamisen, eikä siten täytä kansainvälisten ihmisoikeusnormien vaatimuksia raiskauksen tunnusmerkistöön liittyen (Piha, Otava & Amnesty International Suomen osasto ry 2019, 18). Tällöin myöskään rikoksen uhrin eivät saa raiskauksen kokeneille tarkoitettua apua, eikä rikoksen tekijälle langeteta raiskausrikoksen mukaista tuomiota. Nykyisenmallinen seksuaalirikoslaki siis asettaa seksuaalirikosten uhrin keskenään eriarvoiseen asemaan ja siten ylläpitää uhrien epäoikeudenmukaista kohtelua. Fyysiseen voimankäyttöön keskittyvä ja henkisen väkivallan vaikutusta vähättelevä määritelmä myös normalisoi henkisen väkivallan avulla toteutettuja seksuaalirikoksia. Tutkin henkisen ja fyysisen väkivallan kytköksiä ja niiden representaatioita luvussa 4.2.

Myös *Tympeät tytöt* -sarjakuvassa käsitellään lainsäädännön tasolla tapahtuvaa sukupuolittavaa ja sukupuolittunutta väkivaltaa esimerkiksi teoksen *Naiseksi kasvamisen* -aloitusluvussa. Luvun fokalisoija pohtii seksiä ja suostumuksen puutetta sekä uhrin olemattomia mahdollisuuksia saada apua (TT, 15–16). Käsittelen kyseisen luvun representaatioita tarkemmin luvussa 3.1.

Patriarkaattiin liittyy myös kurinpidollinen valta. Tällaisella vallankäytöllä tarkoitetaan esimerkiksi normalisoivaa valtaa, joka pakottaa ihmiset ajattelemaan säädetyin mallin mukaisesti (Kantola 2012, 85). Sukupuolittuneella kurinpidollisella vallalla viitataan naisten sisäistämiin normeihin, jotka ajavat heidät käyttäytymään ja ajattelemaan patriarkaalisen kaavan mukaisesti. Nämä normit näkyvät esimerkiksi olettamuksissa, joiden mukaan naisten tulee pyrkiä tietynlaiseen ulkonäköön ja ottaa vastuu useista kotitaloustehtävistä. Normit ovat alunperin syntyneet miehen vallankäytön myötä, mutta ajan kuluessa ne ovat arkipäiväistyneet ja muuttuneet myös naisten sisäistämiksi olettamiksi. On tutkittu, että sukupuolittunut kurivalta perustuu naiseuden ja miehisyyden normeille, joita pyrimme jatkuvasti noudattamaan (Kantola 2012, 85). Myös *Tympeät tytöt* -teoksessa eritellään normatiivista feminiinisyttä sekä esimerkiksi siihen kuuluvaa sisäistettyä naisvihaa. Tarkastelen sisäistettyä naisvihaa sukupuolittuneen henkisen väkivallan muotona tarkemmin luvussa 4.2.

Feministisessä tutkimuksessa on nostettu esille myös patriarkaalisen suojelun logiikka. Tämän logiikan mukaan valtio suojelee kansalaistaan, kuten mies suojelee naistaan. Suojelun vastineeksi mies tai valtio saavat alamaisen kyseenalaistamattoman kunnioituksen ja kuuliaisuuden (Saresma 2017, 221). Tällainen logiikka sivuuttaa demokraattiset arvot ja jo alkuasetelmallaan asettaa miehen naista korkea-arvoisempaan asemaan. Valtion toiminnan sitominen eriarvoisiin sukupuolirooleihin on jo lähtökohtaisesti yhdenvertaisen ajattelutavan vastaista. Ongelmalliseksi logiikan tekee myös se, että esimerkiksi Suomessa useimmin naisen kohtaaman fyysisen väkivallan tekijänä on mies (Karkulehto & Rossi 2017a, 13). Patriarkaalisen suojelun logiikan mukaan mies on siis naisen suojelija, mutta tutkimustiedon valossa myös väkivallantekijä. Miehen kaksoisrooli naisen suojelijana ja uhkana muodostaa misogynisen asetelman, jossa nainen on sekä lähtökohtaisesti että toiminnan myötä vä-

hepiarvoisessa asemassa mieheen nähden. Patriarkaatin sisältämä miehinen ylivalta rakentuu näin ollen moninaisista normeista, ajattelutavoista, kulttuurillisista käytänteistä sekä eriarvoistavista instituutioista.

2.4 Naisen ruumis kontrollin kohteena

Naisiin kohdistuva sukupuolittava väkivalta ilmenee jo käsitellyn patriarkaatin erilaisissa osa-alueissa. Yksi näistä kentistä on naisen ruumis ja sen kulttuurillinen hallinta. Filosofi Simone de Beauvoir (1949) kirjoittaa teoksessaan *Toinen sukupuoli 1* naisen ruumiista ja sen kulttuurillisesta alempiarvoisuudesta suhteessa miehiseen kehoon. Hän erittelee tekstissään esimerkiksi falloksen³ liitettyä valtaa ja sitä myötä naisen alisteista asemaa (de Beauvoir 2009, 110). Vaikka käsitys sukupuolen ja sukuelinten suhteesta on muuttunut de Beauvoirin tekstin kirjoitusajankohdasta, liitetään falloksen perinteisesti tietynlainen oletus vallasta (Rossi 2012, 34). Tästä syystä on tärkeää ja perusteltua tarkastella perinteisen miehisen vallan vaikutusta naisen ruumiiseen myös nykypäivänä.

Naisen ruumis on kautta historian nähty väkivallan ja hyväksikäytön vakiintuneena kohteena (Karkulehto & Rossi 2017a, 12). Juurtuneet käsitykset naisruumiista heijastuvat myös taiteeseen. Surrealistinen taide esimerkiksi asetti unimaailman ja alitajunnan keskipisteeksi naisen, jolloin naisesta tuli symboli, halujen ja himojen keskittymä (Romu 218, 117). Surrealismiin seksuaalissävytteinen naisruumiin esitys- ja tulkintatapa on esillä myös *Tympeät tytöt* -teoksen kuvastossa, sillä esimerkiksi luvun *Pelkuri*-kollaaseissa (Kuva 13 & 14, TT 41 & 50) surrealistiset naisruumiit rinnastetaan seksuaaliseen himoon ja jopa seksuaaliseen väkivaltaan.

Naisruumiiseen kohdistuvasta väkivallasta ja sen normalisoitumisesta kulttuurituotteissa taas kertonee esimerkiksi se, että tieteisfiktiossa keskeiseksi temaksi on noussut naisruumiin rakentaminen tieteen avulla. Tällaiset sukupuolitetut koneet esitetään usein seksualisoituina ja seksuaalisen hyväksikäytön kohteina, siinä missä miehiksi sukupuolitetut koneet kuvataan pääasiassa voittamattomina kokoonpanoina. (Koistinen 2017, 73.) Asetelman voi nähdä toisintavan realimaailman ruumiillisuuteen liitettäviä normeja, jotka vaikuttavat ihmisen käsitykseen naisen ruumiista kontrolloinnin ja väkivallan kohteena. Ruumiiseen kohdistuvat sanat, kuten kaunokirjallisuuden naiskuvaukset, muokkaavat todistetusti naisia ja käsityksiä naisista niin kulttuurillisessa kuvastossa kuin arkielämässäkin (Voipio 2017, 126). On siis oletettavaa, että myös *Tympeät tytöt* -teos osallistuu naiskuvaa muokkaavaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja uudenlaisten tyttönormien tuottamiseen.

---

³ De Beauvoirin teksejä lukiessa tulee muistaa, että kirja on kirjoitettu menneen vuosisadan puolivälissä, eli aikana, jolloin sukupuoli vielä liitettiin lähes erottamattomasti sukuelimiin. Nykypäivänä on syytä huomioida sukuelinten ja sukupuolen mahdollinen ristiriita, jolloin esimerkiksi kaikkia falloksen omaavia ei tule oletusarvoisesti ajatella miehinä ja falloksettomia ihmisiä naisina.

Naisruumiin kontrollointi ilmenee nyky-yhteiskunnassa muun muassa reproduktion normina. De Beauvoir käsittelee aihetta pohtimalla raskauden ja työnteon perustavanlaatuisia eriarvoisuuksia: kansalaisten työnteon ohjaaminen säädöksillä ei ole verrattavissa lasten tekemisen pakkaan (de Beauvoir 2009, 129). Tämä näkökulma on syytä nostaa esille, sillä nykypäivänäkin esimerkiksi naisten vapautusta asepalveluksesta perustellaan usein naisen velvollisuudella synnyttää ja kasvattaa lapsia (Yle 2018). Kulttuurissamme elää toisin sanoen yhä tänä päivänäkin käsitys siitä, että synnyttäminen on naisen yhteiskunnallinen velvollisuus. Tästä näkökulmasta katsottuna naisruumis menettää yksilöllisyytensä ja esineellistyy valtion etua palvelevaan rooliin. Naisen alistaminen synnyttäjän tehtävään on myös yksi merkittävimmistä syistä siihen, että naiset on kautta historian määrätty vastuuseen palkattomista kotitaloudesta (de Beauvoir 2009, 256). Esimerkki osoittaa, että alistamisen erilaiset muodot linkittyvät usein toisiinsa ja rakentavat eriarvoistavaa kulttuuria.

Puhuttaessa lisääntymiseen pakottamisesta on tosin ymmärrettävä, ettei naista voi suoraan velvoittaa synnyttämään, eikä yksikään valtio ole määrännyt yhdyntää lakiin kirjattuna pakkona. De Beauvoir (2009, 129) muistuttaa kuitenkin, että naisen voi tästä huolimatta ajaa tilanteeseen, jossa äitiys on ainoa mahdollinen vaihtoehto. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi avioliittoon pakottamista, aborttien kieltämistä lailla sekä ehkäisyvälineiden saatavuuden säännöstelyä. Raskauden keskeyttämistä on myös aikoinaan pidetty henkirikoksen sijasta rikoksena valtiota vastaan (de Beauvoir 2009, 242). Tällaisen kontrollon ja sääntöjärjestelmän avulla naisen keho muuttuu poliittisessa mielessä valtion omaisuudeksi ja toimii syntyvyyden säännöstelyn välineenä.

Myös Suomessa valtio säätelee raskaana olevan oikeutta aborttiin, sillä raskauden keskeytykseen vaaditaan yhden tai useamman lääkärin lausunto. Lainsäädännön näkökulmasta raskaana olevan oma tahto ei siis ole riittävä peruste abortille, vaan lopullisen päätöksen raskauden keskeyttämisestä tekee ulkopuolinen taho. Vaikka kaikki kohdulliset voivat kärsiä tilanteesta, tarkastelen tätä kontrollointia tutkielmassani ensisijaisesti naisen ruumiiseen kohdistuvana kulttuurillisena hallintana. Perustelen näkökulmaani sillä, että myös *Tympeät tytöt* -teoksessa ongelma tuodaan esille naisen näkökulmasta.

3 *TYMPEÄT TYTÖT* JA PATRIARKAATTI

Tarkastelen tässä luvussa *Tympeät tytöt* -sarjakuvan patriarkaattiin liittyviä representaatioita. Tässä luvussa tutkin sarjakuvan representaatioiden suhdetta realimaailman patriarkaattiin. Tarkastelen patriarkaattia ensisijaisesti nykypäivän normikoodistoa ohjaavana rakenteena, mutta erittelen myös patriarkaatin historiaa ja sen vaikutusta oman aikamme arvoihin. Käsittelen patriarkaattia sukupuolittavan väkivallan rakenteellisena muodostumana, joka on suorassa yhteydessä yhteiskunnalliseen valankäyttöön ja siten erilaisiin ihmisiä jaotteleviin ilmiöihin. Olen jakanut tarkastelemani representaatiot kahteen kategoriaan: *patriarkaalisten siveysnormien representaatiot* sekä *patriarkaalinen ruumiillinen kontrolli ja sen representaatiot*. Tarkastelen Tanskasen representaatioita erityisesti näistä näkökulmista, sillä ne pitävät sisällään laajoja sukupuolittavaa väkivaltaa ylläpitäviä yhteiskunnallisia konventioita. Näitä konventioita olen alustanut luvussa 2.

3.1 Patriarkaalisten siveysnormien representaatiot

Patriarkaatti-hahmo esiintyy ensimmäisen kerran sarjakuvan sivulla 23, luvussa *Ke-hon kontrolli*. Patriarkaatti ilmaantuu kutsumatta kertomaan mielipiteensä kahden tytön välisestä keskustelusta ja näiden vaatevalinnoista: "On niin mukavaa, kun naiset ovat oppineet katsomaan itseään sen kautta, miten he olisivat haluttavampia miesten silmissä." (*TT*, 23). Patriarkaatti-hahmon voi nähdä ilmentävän lausunnilaan ja olemassaolollaan yhteiskunnallista miehisen vallan rakennetta, joka joskus tiedostamattakin ohjaa naisen toimintaa.

Kuten lähes kaikki *Tympeät tytöt* -sarjakuvan hahmot, myös Patriarkaatti on tyyliältään yksinkertaistettu ja pilapiirrosmainen. Pilapiirros on eräänlainen tyhjä kuori, jonka lukija asuttaa matkustaakseen toiseen maailmaan (McCloud 1994, 36). Lukija kykenee siis asettumaan halutessaan esimerkiksi Patriarkaatin asemaan ja tarkastelemaan hahmoa omien kokemustensa kautta. Tämä mahdollistaa myös realimaailman patriarkaatin pohdinnan lukijan itsereflektion kautta.

Patriarkaatti-hahmo on *Tympeät tytöt* -teoksessa kuvattu lihaksikkaaksi mieheksi, jonka vaalea ihonväri, ruumiinrakenne ja kellertävät hiukset luovat lukijalle miellelyhtymiä perinteisiin länsimaisiin kauneusihanteisiin. Tätä tulkintaa ohjaa myös Patriarkaatti-hahmon lausunto, jossa hän sijoittaa itsensä osaksi läntistä maailmaa (*TT*, 60). Myöhemmin Patriarkaatti-hahmo esiintyy hyvinhoidetun koiralau-man kanssa siisteissä housuissa ja paksupohjaisissa lenkkitosuissa (*TT*, 73. Kuva 1).

Kaunokirjallisuuden representaatioiden tulkinta on aina riippuvainen lukijan kontekstista, joten Patriarkaatti-hahmon tarkasteluun vaikuttavat lukijan omat kokemukset ja esimerkiksi miellelyhtymät. Patriarkaatti-hahmoa käsittelevissä keskusteluissa hahmo on nähty niin perinteisen miehisen ylivallan edustajana kuin femi-

niinisenä esityksenäkin. Molemmat tulkinnat ovat hedelmällisiä, sillä esimerkiksi tyttömäisesti käyttäytyvän pojan on kaunokirjallisuudessa usein nähty menettävän valtaa (Österlund 2011, 224). Tästä näkökulmasta tulkittuna Patriarkaatti-hahmon voi ajatella pilkkaavan modernia miehistä ylivaltaa. Patriarkaatti-hahmon voi siis tulkita monella tapaa, mutta useistakin näkökulmista tarkasteltuna vaikuttaa selvältä, että hahmon tarkoitus on tavalla tai toisella asettaa nykyisenmallinen patriarkaatti kritiikin tai jopa naurun kohteeksi.

Siisti ulkonäkö, muodikkaiden kenkien kaltaiset varallisuuden symbolit ja vaalea ihonväri on perinteisesti liitetty länsimaisiin arvoihin ja etuoikeuksiin. Esimerkiksi Sylvia Duckworthin (2020) laatiman niin kutsutun ”etuoikeuskehän” (*The Wheel of Power and Privilege*) mukaan Patriarkaatti-hahmon kaltainen ihminen sijoituisi kaikkien hahmosta pääteltävien ominaisuuksien mukaan valtaa lähimmille sektoreille. On näin ollen perusteltua tulkita Tanskasen esittämän Patriarkaatti-hahmon edustavan ulkonäöllään ja olemuksellaan yhteiskunnallisen vallan sisintä kehää.

Patriarkaatti-hahmon suhdetta valtaan tukee myös patriarkaatin tunnustettu yhteiskunnallinen rooli. Olen käsitellyt patriarkaatin liitosta sukupuolittavaan väkivaltaan luvussa 2.4. Teoksen protagonistin, Pimppienkeli, toteakin patriarkaatin olevan tiukasti kulttuurimme juurtunut arvojen ja asenteiden rakennelma (TT, 74). Tätä lausuntoa voi pohjustaa patriarkaatin historiallisilla juurilla, jotka ulottuvat tuhansia vuosia taaksepäin aina Apostoli Paavalin *vir est caput mulieris* (suom. ”mies on naisen pää”) lausuntoon ja roomalaisoikeudelliseen isänvaltaa suosivaan maailmankatsomukseen (Lidman 2015, 23). Vaikka miehisen ylivallan historia ulottuu kauas antiikin aikaan, on patriarkaalinen yhteiskuntamalli säilyttänyt asemansa halkeiden kulttuurillisten muutosten ja vakiintunut myös nykyajan tunnistettavaksi vallan ilmentymäksi. Erityisesti uuden ajan alussa muotoutuneen naisiin kohdistuvan sukupuolittuneen väkivaltakulttuurin piirteet näkyvät edelleen yhteiskunnassamme (Lidman 2015, 34). Patriarkaatin onkin katsottu yhä nykypäivänä edustavan miesten ylivaltaa naisista ja naisten sortoa, mutta myös naisten syyllistämistä tästä sorrosta (Lidman 2015, 24). Voikin tulkita, että Patriarkaatti-hahmon esiintyminen useimmissa luvuissa ja hänen kriittiset kommenttinsa muiden hahmojen feministisiä kannanottoja kohtaan reflektivat realimaailman perinteisen patriarkaatin moderneja muotoja.

Esimodernissa eurooppalaisessa yhteiskunnassa, eli noin vuosina 1400-1700, patriarkaatti ilmeni esimerkiksi naisiin kohdistuvina siveyden odotuksina. Tanskanen (TT, 5-18) käsittelee naisiin kohdistuvia siveysnormeja erityisesti luvussa *Naiseksi kasvaminen*. Siveydellä tarkoitettiin esimodernina aikana esimerkiksi naimattomuutta, uskollisuutta, tottelevaisuutta ja hurskautta. Siveysnormia rikkova nainen saatettiin nähdä epäilyttävänä ja jopa vaarallisena (Lidman 2015, 26). Näihin normeihin tuli suhtautua vakavuudella, sillä naisen siveetön käytös saattoi vaikuttaa naisen oman sosiaalisen aseman lisäksi myös koko perheen ja suvun kunniaan (Lidman 2015, 26). Vaikka tällainen ajattelutapa saattaa vaikuttaa vanhanaikaiselta, näkyy siveysnormin vaikutus vahvasti vielä nykyisessä länsimaisessa kulttuurissa ja sen lähihistoriassa.

Naiseksi kasvaminen -luvussa teos ottaa kantaa modernin yhteiskunnan ajankohdaksiin siveysodotuksiin. Luku alkaa suurella ruudulla, jossa päähenkilö toteaa: "Mä olen oppinut olevani tyttö. Ja se tarkoittaa, että mun keho on kaikkea muuta kuin henkilökohtainen asia." (TT, 6.) Tällä kommentilla päähenkilö pohjustaa luvun siveysteemaa, eli esimerkiksi yhteiskunnan ristiriitaisia odotuksia naisen itseilmaisua, kehoa ja käytöstä kohtaan. Tyttö tutkimuksen näkökulmasta hahmon kommentti on kontekstualisoitavissa, sillä nykypäivänä tyttöyttä tuotetaan ruumiillisuuden ja seksuaalisuuden säätelyllä. Tällä viitataan esimerkiksi rakenteellisen sorron mekanismeihin. Näiden mekanismien kautta tyttöjä seksualisoidaan samaan aikaan, kuin heiltä vaaditaan koskemattomuutta (Österlund 2011, 230). Erityisesti tyttöjen kohdalla käytös sekä ruumiillisuus yhdistetään usein moraaliin, seksuaalisuuteen ja siveelisyteen (Käykö 2011, 112). Modernit tyttöihin kohdistuvat siveysodotukset ja tyttöys kytkeytyvät siis tiiviisti yhteen, joten niitä on syytä myös tarkastella suhteessa toisiinsa.

Patriarkaalisesta yhteiskunnan ristiriitaiset siveysodotukset tulevat esille selkeimmin ruudussa, jossa päähenkilö pohtii riittämättömyyttään: "Ja mä mietin yksin kuumeisesti, miten voisin koskaan olla riittävä näissä raameissa. Toisaalta mun piti olla kuuma kisuli, toisaalta nuhteeton kunnan tyttö." (TT, 16. Kuva 2). Samaa siveeliseksi miellettyä käytöstä naisilta odotettiin jo 1500-luvulla, kun saksalainen teologi Martti Luther koosti katekismukseen ja huoneentauluihin ohjeet "naisellisista hyveistä" (Lidman 2015, 63). Näitä hyveitä olivat nöyryys, tottelevaisuus ja siveys. Päähenkilön puhe "raameista" on kuin suora viittaus vanhanaikaisiin ohjetauluihin, joita seurattiin lähes jokaisessa kotitaloudessa.

"Raamien" voi tässä yhteydessä tulkita myös viittaavan sarjakuvaruudun rajoihin. Raamien käsitteleminen historiallisina ohjetauluina ja sarjakuvaruutuina auttaa lukijaa muodostamaan kytköksen historian ja nykypäivän välille: sarjakuvat ovat ohjetaulujen moderneja versioita, sillä myös sarjakuvien avulla tuodaan usein esille ajan arvoja. Usein tällaiset arvot ovat sukupolvelta toiselle siirtyneitä ajattelumalleja. Näiden patriarkaalisten arvojen periytyvyydestä kertonee myös se, että nykypäivänäkin auktoriteettiasemassa pidetty teologi Johannes Meyendorff kirjoittaa 1978 suomennetussa ortodoksisesta avioliittoa käsittelevässä kirjassaan naisen asemasta miestä vähäpätöisempänä toimijana, jonka tulisi "nöyrästi omaksua" itselleen alempiarvoinen rooli ja antaa miehen toimia perheen vastuunkantajana (Lidman 2015, 63). Jo myöhäisrenessanssin aikana vakiintuneet aatteet naisen siveydestä ovat näin ollen säilyneet patriarkaalisessa ajattelutavassa aina 1900-luvun loppupuolelle ja saaneet silloinkin sijaa vaikutusvaltaisissa julkaisuissa. *Tympeät tytöt* -teoksen representaatioiden voikin lukea ilmentävän patriarkaalisten siveysnormien jäänteitä ja uudenlaisia ulottuvuuksia myös nyky-yhteiskunnassa.

Luterilaisen siveysodotuksen rinnalle on Tanskasen representaatioissa kuitenkin vakiintunut oletus seksuaalisesta viehättävyydestä, eli hahmon tarpeesta olla "kuuma kisuli" (TT, 16). Perinteinen haureuteen ja nöyryyteen perustuva siveysnormi ja nykyajalle tyypillisenä pidetty odotus seksuaalisesta miellyttävyydestä muodostavat keskenään paradoksaalisen yhtälön, jota on käytännön tasolla mahdoton toteuttaa ilman, että odotukset rajoittavat toisiaan. Tulkintaa tukee sivulla 16 tekstin keskelle

sijoitettu päähenkilö, jonka otsassa lukee "HUORA" (Kuva 2). Tätä termiä valottaa esimerkiksi sivun 27 ruutu, jossa Sivistysmies-hahmo kommentoi siveettömyyteen viittaavaa sanastoa: "Kunnon naisen on hillittävä kehoaan, halujaan ja tunteitaan. Ja tähän olemme kannustaneetkin erilaisten normien avulla. Esim. nimittämällä liian seksuaalista naista lutkaksi." Vaikka mielipiteen lausuu vanhanaikaisiin 1800-luvun vaatteisiin sonnustautunut mies, näkyy naisten siveettömyyttä paheksuva ajattelu-tapa myös nykypäivän normeissa. Tanskasen representaatio voidaankin lukea kuvaukseksi historiallisesta ympäristöstä, jossa oman aikamme siveysnormit ovat aikoinaan vakiintuneet tai muodostuneet. Historiallisesti suvun kunniaan liittyneet siveysodotukset ovat siirtyneet sukupolvien myötä myös omaan aikaamme ja näkyvät nykypäivänä esimerkiksi seksuaalirikosuhrien syylistämisessä (Lidman 2015, 242). Nykyajan siveysnormit linkittyvät täten kulttuurillisten kytkösten kautta jo vanhanaikaisiksi käyneisiin siveysodotuksiin. Huomion perusteella voi todeta, etteivät oman aikamme siveysodotukset välttämättä heijastele nykypäivän yksilöllisyyden ja itseilmaisun arvoja, joten niitä on aiheellista kyseenalaistaa sekä kritisoida.

Nykypäivän ristiriitaiset siveysodotukset pakottavat naisen täten asemaan, jossa joko perinteisen patriarkaalisen normijärjestelmän tai uudemman seksuaalisuutta korostavan yhteiskunnallisen ajattelun näkökulmasta nainen on riittämätön. Haukumasananakin käytetyllä "huora"-termillä viitataan usein naisen liiallisen seksuaalisena pidettyyn käytökseen. Jos nainen tahtoo tavoitella nyky-yhteiskunnan normeja ja olla "kuuma kisuli" (TT, 16. Kuva 2), täytyy hänen hyväksyä toimivansa perinteisten patriarkaalisten arvojen vastaisesti. Ristiriitaista asetelmaa korostaa sivun 16 asettelu, jossa päähenkilö litistyy odotuksia käsittelevän tekstin keskelle. Hahmon ja tekstin positioiden voi nähdä ilmentävän naisen ahdasta asemaa yhteiskunnallisten arvojen ristiriitaisessa puristuksessa.

On myös huomattava, että puhuttaessa naisiin kohdistuvista seksuaalisista odotuksista viitataan usein heteromiesten määrittelemiin ja ylläpitämiin normeihin. Tällä tarkoitan ajalle ja kulttuurille tyypillisiä miehisiä mielipiteitä, jotka määrittävät naisen ulkonäön arvon. Tällainen erotteleva ja syrjintää tuottava ajattelutapa on kulttuuriin juurtunutta sukupuolittavaa väkivaltaa (Karkulehto & Rossi 2017a, 11). Sukupuolittavan väkivallan normia ja sen näkymistä käytännön tasolla käsitellään Tanskasen (2021, 28) sarjakuvassa esimerkiksi sivulla 28, jossa "Woke"-tyttö kommentoi vähäpukeisen naisen ulkonäköä: "Tässä on taas yksi poloinen nainen, jonka (en nyt sano tätä ääneen, mutta lutkamainen) ulkonäkö johtuu surullisesta pakkomielteestä miellyttää miehen silmää!" Esimerkki sisältää myös misogynian aikaansaaman sisäistetyn naisvihan elementin.

Miehistä katsetta kuvataan sarjakuvassa myös sivulla 32, jossa erilaiset miehet arvottavat naisia ulkonäön ja seksuaalisen miellyttävyyden näkökulmasta niin sanottulla "Fuck, Marry, Avoid" (voidaan ilmaista suomeksi "harrasta seksiä, ota puolisoksi, välttele") -mittarilla. Miehet tarkastelevat naisia ja kommentoivat heidän ulkonäköään: "Aika low-key suttura, mut panisin!" (TT, 32. Kuva 3.) Tällaisessa viihteelliseksi naamioidussa eriarvoisuutta luovassa toiminnassa kyse on sukupuolittavan väkivallan arkiinnuttamisesta, eli sen tekemisestä sukupuoliin ja seksuaaliseen toimintaan kuuluvaksi (Rossi 2017, 60). Arkiinnuttamista vahvistavat sivun 32 ruutujen

värit ja sommitelmat, jotka tuovat lukijalle mieleen television viihdeohjelmat. Jäljittelemällä suosittua viihdekonseptia "Fuck, Marry, Avoid" -mittarin käyttö sijoittuu osaksi viihteellistä ja arkipäiväistä normijärjestelmää, jonka diskurssissa esimerkiksi hahmojen puhekuplissa esiintyvä vihapuhe ilmenee kulttuurillisena hyväksyttynä normina.

Kohtaus on myös esimerkki taiteilijan tavasta käyttää karnevalistista esitystapaa kriittisen sanoman alleviivaamiseksi. "Fuck, Marry, Avoid" -mittarin käytön tavallisen illanvieton yhteydessä voi tulkita tarkoituksellisen liioittelevaksi tavaksi arvioida naisten ulkonäköä. Kohtauksen voikin tästä syystä päätellä kyseenalaistavan viihdeteollisuuden auktoriteettiaseman. Vaikka Tanskasen hahmot siis hyödyntävät viihteellistä mittaria omassa päätöksenteossään, karnevalistisen dramatisoitu esitystapa antaa viitteitä implisiittisen tekijän kritiikistä naisia esineellistäviä viihdeformaatteja kohtaan.

Luvun *Naiseksi kasvamisen* sivulla 13 päähenkilö poseeraa tikkukaramelli suussaan ja luettelee säännöt, joiden mukaan käyttäytymällä hän uskoo näyttävänsä yhteiskunnan, eli patriarkaatin normien mukaisesti (Kuva 4). Hahmon kehonkielen voi tulkita intertekstuaaliseksi yhteydeksi Vladimir Nabokovin (1955) *Lolita*-teoksen filmatisointiin, jonka kuvastossa alaikäinen päähenkilötyttö on kuvattu tikkukaramelli suussaan. Tulkintaa tukee sivun 10 ruutu, jossa luvun päähenkilö on kuvattu Lolita-hahmon muodossa (TT, 10). Rinnastus ei ole yllättävä, sillä yksi länsimaisen kulttuurin tuottamia pysyviä tyttöyden esityksiä on niin kutsuttu Lolita-tyttö (Österlund 2011, 225). Hahmon karkkia imeskelevän poseerauksen voikin lukea vietteleväksi ja seksuaalista latautumista viestittäväksi asennoksi, joka on alunperin rakentunut miehisestä katseesta ja länsimaisista tyttöyden esityksistä. Tällainen keinotekoista luonnollisuutta ja viattomuutta ilmentävä poseeraus kytketty ennalta määrätyn mallin mukaiseen "oikean tytön" käsitteeseen (Österlund 2011, 225). Myös luvun päähenkilö tunnistaa "oikean tytön" mallin, sillä esimerkiksi sivulla 16 hän pohdii, kuinka olla "kunnon tyttö". Jäljittelemällä kulttuurillisesta kuvastosta tuttua tikkukaramelliposeerausta hahmo pyrkii täyttämään nyky-yhteiskunnan ylläpitämän "oikean tytön" roolin, jossa lapsen seksualisoituneet poseeraukset linkittyvät lolita-tyttömäisesti miehiseen huomioon sekä hyväksyntään.

Tympeät tytöt kommentoi nyky-yhteiskunnan siveysnormeja myös intertekstuaalisen kuvituksen avulla. Luvussa Tyttö ystävä äiti Märta Tikkasta esittävä hahmo esimerkiksi lausuu otteita Märta Tikkasen (1978) *Vuosisadan rakkaustarina* -runoteoksesta. Hahmo toteaa: "Hieno vaimo on: [- -] kanaemo, joka hautoo kauniita lapsia oikeista geneeistä, koristus, joka on sitä paitsi hyödyllinen, tarjoaa orgasmeja." Saman ruudun alalaidassa Patriarkaatti-hahmo kommentoi: "NIIN KAUNISTA!" (TT, 61. Kuva 5.)

Ruudun asetelman voi nähdä jäljittelevän dialogia postmodernin feministisen kulttuurituotteen ja nykyisten patriarkaalisten odotusten välillä. Tikkanen (1978) kirjoitti *Vuosisadan rakkaustarinan* alunperin vastarepliikiksi aviopuoliso Henrik Tikkasen (1977) *Mariankatu 26* -omaelämäkerralle. Tikkasen (1978) teos kritisoi perinteistä patriarkaalisen kulttuurin avioliittomallia ja sen usein toistamaa kaavaa, jossa nainen pakotetaan tukalaan asemaan miehisen vallan alaisuuteen. Tikkasen (1978)

Tympeät tytöt -teoksessakin toistetut säkeet heijastelevat perinteisiä naisen siveyteen liitettyjä ihanteita, jotka tulee alkuperäisteoksen kontekstissa lukea kriittisinä kannanottoina. Patriarkaatti-hahmo ei kuitenkaan ymmärrä Märta Tikkasen hahmon kriittistä ääntä, vaan ihailee säkeiden kuvaamaa patriarkaalista naisen roolia. Asetelma representoi patriarkaatin historiallisia juuria, joiden ylläpitämä ajatusmaailma ihanoi passiivista ja miehen toimijuutta tukevaa naiskuvaa. Tulkintaa vahvistaa Pimppienkelin huomautus saman luvun lopussa: "Yhteiskuntamme suhtautuminen kotitöihin pönkittää edelleen vanhanaikaisia, heteronormatiivisia sukupuolirooleja." (TT, 67). Nämä naisen yksilöllisyyttä vähättelevät ihanteet ovat muistumia esimoderneista patriarkaalista arvoista, jotka näkyivät vielä 2010-luvun kantasuomalaisessa kulttuurissa (Lidman 2015, 25). Tanskasen representaatio herättelee lukijaa pohtimaan patriarkaalisten ihanteiden muotoa nykypäivänä.

Olen tässä luvussa eritellyt *Tympeät tytöt* -sarjakuvassa esitetyt patriarkaalisiin siveysnormeihin liittyviä representaatioita. Tarkastelemani representaatiot ovat esimerkkejä tavasta, jolla sarjakuvateos käsittelee naiseuteen liittyviä nykypäivän siveysodotuksia. Olen representaatioita tutkimalla todennut tekstin ja kuvituksen kommentoivan kriittisesti yhteiskunnan ristiriitaisia naisiin kohdistuvia odotuksia, joiden mukaan naisen tulee tavoitella sekä perinteistä patriarkaalista siveyttä että modernia heteronormatiivista miehisen mieltymyksen mukaista seksikästä ulosantia.

Näitä keskenään ristiriitaisia normeja kirjailija käsittelee myös teoksen muissa luvuissa ja ruuduissa. Esimerkiksi sivulla 65 sarjakuva esittelee tavanomaisia lausuntoja, jotka heijastelevat nykypäivän naiseen kohdistuvia odotuksia: "Tyttöystäväni jaksaa aina kuunnella ja ymmärtää", toteaa eräs hahmoista. Toinen hahmo jatkaa: "Sussulla on kolme pientä lasta, ja silti hän näyttää UPEALTA!" (TT, 65.) Hahmojen kommentit vahvistavat tulkintaani patriarkaatin ristiriitaisista odotuksista, joissa on tunnistettavissa perinteisen nöyryyden ja kuuliaisuuden normi, mutta myös moderni seksuaalisen miellyttävyyden oletus. Vastaavia ristiriitaisten odotusten representaatioita löytyy myös esimerkiksi aukeamalta 20-21, jossa kritisoidaan perinteiseen siveysmuottiin sopimatonta naista, sekä sivun 33 ruudussa, jossa kommentoidaan naisen roolin ahtautta. Patriarkaatin naisiin kohdistuvia ristiriitaisia odotuksia representoiva kerronta vahvistaa tulkintaani nyky-yhteiskunnan paradoksaalisista tavoitteista.

Tutkimalla erinäisiä Tanskasen representaatioita tarkemmin olen eritellyt nyky-yhteiskunnan ristiriitaisia siveysodotuksia sekä niiden suhdetta moderniin kulttuurituotteeseen, eli *Tympeät tytöt* -sarjakuvaan. Tarkastelemieni representaatioiden kriittinen sävy toistuu teoksen sisällössä laajalti sekä yhdenmukaisesti, ja yhdessä ne muodostavat nykypäivän naiseuteen liittyvien odotuksien ristiriitaisista ulottuvuutta kritisoivan kokonaisuuden. Mikäli nainen ei täyty tai edes tavoittele tätä paradoksaalista "oikean tytön" ihannetta, on hän patriarkaalisen yhteiskunnan silmissä "huono nainen" (TT, 33 & 65).

3.2 Patriarkaalinen ruumiillinen kontrolli

Tyttötutkimus pitää sisällään erityisen ruumiillisuustutkimuksen haaran, jonka tarkoitus on tarkastella kehoa ja ruumiillisuutta suhteessa kulttuurilliseen kontekstiin. Yksi ruumiillisuustutkimuksen pääasiallisista pyrkimyksistä on selittää ihmisen biologisuuden ja sosiaalisen elämän kohtauspintaa (Oinas 2011, 306). Ruumiillisuustutkimuksen soveltaminen omassa tutkimuksessani on aiheellista, sillä juuri tytöt ovat alusta alkaen kuuluneet ruumiillisuustutkimuksen keskeisiin kohteisiin, sillä tytön ulkonäkö ja itseilmaisuu ovat aina olleet erityisen tarkkailun kohteena (Oinas 2011, 305). Tulen tässä luvussa siis tarkastelemaan *Tympeät tytöt* -sarjakuvan ruumiillista kontrollia kommentoivia representaatioita ruumiillisuustutkimuksen näkökulmasta.

Luku *Kehon kontrolli* käsittelee yhteiskunnan erityisesti naisiin kohdistamia ruumiillisia odotuksia. Luku kommentoi patriarkaalista kehon kontrollia, sillä ruumiin kontrolli linkittyy vahvasti yhteiskunnalliseen vallankäyttöön (Oinas 2011, 307). Naisen ruumiiseen kohdistuva patriarkaalinen kontrolli on aiheena läsnä myös monissa muissa teoksen luvuissa, sillä ruumiillisuus ja kehon kontrolli kietoutuvat tiukasti sukupuolittavan väkivallan muihin ilmenemismuotoihin. Ruumiillinen kontrolli onkin usein suorassa syy- tai seuraussuhteessa muiden väkivallan muotojen kanssa, sillä se linkittyy yhteiskunnan järjestykseen ja sen ylläpitämiseen. Mikäli yhteiskunnallinen järjestys horjuu, voidaan se yrittää palauttaa voimakeinoilla, kuten väkivallalla. Ongelmalliseksi tämä muodostuu, kun yhteiskunnallinen järjestys perustuu naisen ruumiin kurinalaisuuteen. Pimppienkeli kommentoi asiaa synkässä mustassa tekstilaatikossa: "Ruumiin rajojen valvonta on yhteiskuntamme järjestyksen valvontaa [- -] Normiin sopimattomat kehot rikkovat tätä järjestystä ja ovat siis "vääränlaisia"." (TT, 30. Kuva 6.) Ruumiiden luokittelu "vääränlaisiin" ja siten myös "oikeanlaisiin" aikaansaa eriarvoisuutta, joka kohdistuu erityisesti naisiin.

Ruumiillisella kontrollilla tarkoitetaan sukupuolittavan väkivallan ulottuvuutta, jossa yksilö tai yhteiskunta rajoittaa normien, odotusten tai säädösten avulla yksilön oikeutta omaan ruumiiseensa. Mediakuvastot sekä muut yhteiskunnan institutiot, diskurssit ja käytännöt määrittävät pitkälti sen, millaiset ruumiit ja ruumiillisuudet ovat hyväksyttävämpiä kuin toiset (Halonen & Karkulehto 2017, 206–207). Käytännön tasolla ruumiillinen kontrolli ja sen normit näkyvät yhteiskunnassa esimerkiksi julkisena kehon arvosteluna, naisen kehoa seksualisoivana mainontana ja esityksinä mediassa, lisääntymiseen liittyvän valinnanvapauden rajoittamisena sekä erilaisina pukeutumissääntöinä. Ruumiillista kontrollia käytetään myös kuvaamaan naisiin kohdistuvaa reproduktion normia (ks. esim. Storm 2017). Äärimmäinen ruumiillinen kontrolli voi tarkoittaa esimerkiksi lakiin kirjattuja sääntöjä, jotka rajoittavat tietyn ihmisryhmän pukeutumista. Tällaisia lakeja on tälläkin hetkellä käytössä ympäri maailman, mikä tarjoaa myös suomalaisille perustellun syyn tarkastella omassa kulttuurissamme ilmenevää ruumiillista kontrollia ja sen seurauksia.

Aukeamalla 10-11 *Tympeät tytöt* -sarjakuva kommentoi ruumiillisen kontrollin yhteiskunnallista normia. Luvun protagonistin kertoo kokemuksistaan: "Viimeistään siinä kohtaa, kun täytin 11 ja rintani alkoivat kasvaa, tajusin kehoni olevan totaali-

sesti julkista riistaa.” Tekstipalkin alapuolella suuri naisten ryhmittymä kommentoi päähenkilön kasvavia rintoja arvostelevaan sävyyn ja tarkastelee kriittisesti hänen muuttuvaa kehoaan. Alemmassa ruudussa sekalainen väkijoukko seksualisoi päähenkilölapsen ruumista ja erityisesti rintoja kommentoimalla hahmoa seksuaaliseen sävyyn: “Kivat tissit, saaks koettaa?” (TT, 10.) Ruutuja erottavaan välipalkkiin on sijoitettu erivärisiä ja -kokoisia pyöreitä kuvioita, jotka voi piirrosten kontekstissa tulkitä esittävän paljaita naisten rintoja. (Kuva 7.)

Sarjakuville tyypillinen ruutuja erottava välipalkki on tila, jonka avulla lukijan mielikuvitus muuttaa kaksi erillistä kuvaa yhdeksi ajatukseksi (McCloud 1994, 66). Välipalkki antaa lukijalle mahdollisuuden täydentää ruutujen esittämät hetket yhtenäiseksi todellisuudeksi. Sijoittamalla välipalkkiin erilaisia rintojen representaatioita tekijä ohjaa lukijaa täydentämään ruutujen välistä siirtymää ruumiillisuuden kautta. Koska kyseessä on niin kutsuttu “kohtauksesta kohtaukseen” -siirtymä, lukija joutuu täydentämään ruutujen väliä deduktiivisen päättelyn avulla (McCloud 1994, 71). Sivun 10 esimerkissä tämä tarkoittaa yhteiskunnan ruumiillisuutta koskevien normien tuntemista sekä niiden ilmenemismuotojen ymmärtämistä. Täydentääkseen ruutujen välistä siirtymää lukijan on ensiarvoisen tärkeää hahmottaa esimerkiksi se, että lapsen kasvavat rinnat herättävät lapsessa itsessään sekä hänen ympäristössään kulttuurillisilla merkityksillä ladattuja ajatuksia (Oinas 2011, 306). Kahden peräkkäisen ruudun avulla Tanskanen (TT, 10) siis kokoaa suomalaisen patriarkaalisen yhteiskunnan ruumiillisen kontrollin normit tiivistetyiksi representaatioiksi ilman selkeää tapahtumien tai toiminnan jatkumoa. Ruutujen esittämien kohtauksien tarkoitus on tällä tapaa osoittaa ruumiillisen kontrollin rakenteellinen ulottuvuus, joka koostuu normeja ylläpitävistä yksilöistä ja on luonteeltaan varsin pysyvä sekä tunnistettava. Ruutujen lopullisen sanoman täydentää lukija, joka omalla päättelytyöllään ja ymmärryksellään antaa merkityksen kuvien ja välipalkin rintojen muodostamalle kokonaisuudelle.

Antamalla lukijalle mahdollisuuden täydentää kuvien välistä yhteyttä kirjailija kutsuu tarkastelijan muodostamaan oman mielipiteensä esitetystä aiheesta. Tällainen osallistaminen kannustaa lukijaa refleктоimaan näkemäänsä omien kokemustensa ja tietämyksensä avulla. Täydentäminen on täten yksinkertainen tapa luoda siltoja lukijan ja teoksen välille. Linkittämällä sarjakuvan lukijan omiin kokemuksiin kirjailija kehottaa vastaanottajaa pohtimaan myös koettua ympäristöä sarjakuvan sisällön valossa. Osallistamalla lukijaa taiteilija antaa siis lukijalle mahdollisuuden asettaa itsensä osaksi sarjakuvan tapahtumia. Tämä menettely lisää teoksen samastumis pintaa ja mahdollistaa sen, että lukija sijoittaa itsensä päähenkilön paikalle.

Sivun alimmassa ruudussa päähenkilö seisoo ihmisjoukon keskellä kuuntele massassa seksualisoivia ja sovinnisia kommentteja, kuten “[v]ittu mikä huorrraa” ja “[p]ikku herkku”. (TT, 10. Kuva 7.) Kuvittelemalla itsensä huudahdusten keskelle lukijan on mahdollista samastua päähenkilön kokemukseen, jonka mukaan keho on “julkista riistaa” (TT, 10. Kuva 7). Representaatioiden avulla lukija voikin pohtia teoksen esittämiä moraalisia kysymyksiä tai omaa reaktiotaan sarjakuvan tilanteissa. Representaatiot mahdollistavat tällä tavalla turvallisen ja mielikuvitukseksiaan ympäristön reaali maailman asetelmien puntaroimiselle.

Samastumisen ja täydentämisen näkökulmasta tarkasteltuna on perusteltua lukea Tanskasen ruumiillista kontrollia käsittelevät esitykset kriittisiksi kannanotoiksi suomalaista 2020-luvun yhteiskuntaa kohtaan. Tätä tulkintaa tukee sivun 10 tekstilaatikko, jossa päähenkilö pohtii sukupuoliin jo lapsena kohdistuvaa eriarvoistamista:

Mä ymmärrän pelon siitä, että joku saattaa seksualisoida pienen tytön kehon. Mutta koska lasten ylävartaloissa ei ole eroa, tarpeeseen piilottaa pikkutyttöjen nännit on sisäänkirjoitettu oletus siitä, että tyttölapsen keho olisi jo itsessään SEKSUAALINEN.

(*TT*, 10.)

Ruumiillisen kontrollin yleisyys ja normalisoituminen korostuu sivun 11 kuvassa, jossa toisiinsa kietoutuneet tytöt kommentoivat yhteen ääneen sivun 10 representatioita. Suuressa ruudussa toisiaan koskevat naiset muodostavat visuaalisen verkoston, jonka keskelle sijoittuu yhteistä kokemusta ilmentävä puhekupla: "Joo, mulla sama." (*TT*, 11. Kuva 8.) Tunnustus sijoittuu osaksi aukeaman dialogia ja vastaa aiemman sivun ruumiillisuuden normeja kommentoiviin puheenvuoroihin tarkoittaen, että kokemus kehon kontrollista on kaikkien tyttöjen yhteinen.

Tyttöjen muodostama verkkomainen kuvio mahtuu vain vaivoin sivun 11 ruutuun, mikä ohjaa lukijaa täydentämään ruudun ulkopuolisen alueen. Koska tyttöjen raajat eivät mahdu rajojen sisälle, tulee lukija helposti ajatelleeksi verkkomaisen rakenteen jatkuvan myös laajemmalle alueelle. Tällaisen kuvan asettelun voi nähdä ohjaavan representaation tulkintaa. Kuvan voikin tulkita tyttöjen muodostamaksi laajaksi verkostoksi, jota yhdistää yhteinen ruumiillisen kontrollin kokemus. Lukijan on helppo kuvitella tyttöjen muodostama verkko itse ruutua laajemmaksi, sillä ruutu näyttää rajaavan hahmojen raajat ja jotkin kehon osat näkymän ulkopuolelle. Ajatus laajalle ulottuvasta verkostosta luo lukijalle mielikuvan valtavasta rakenteesta, mikä taas vastaa sukupuolittavan väkivallan todellista yhteiskunnallista muotoa.

Naisen ruumiillinen kontrolli liittyy usein sukupuolisidonnaisina nähtyihin biologisiin tekijöihin. Yksi tällainen erityisesti naiseen⁴ linkittyvä faktori ovat kuukautiset, sillä kuukautiskokemus nähdään aina kulttuuristen merkitysjärjestelmien ja vallankäytön tuotteena (Oinas 2011, 317). Naisten kuukautiskokemusta tarkastelemalla voi siis tehdä havaintoja yhteiskunnallisen vallankäytön seuraamuksista.

Kuukautisia ja niiden ympärille kietoutuvaa ruumiillista kontrollia tarkastellessa voidaan jossakin määrin ymmärtää yhteiskunnan ja yksilön subjektiviteetin rakentumista yleisellä tasolla, sillä kuukautisten sosiologinen tarkastelu tarjoaa mah-

---

⁴ Nykytiedon valossa on tosin muistettava, etteivät kuukautiset koske vain naisia. Käsitys sukupuolesta on kuitenkin historiallisesti rakentunut biologian kautta, jolloin myös kuukautiskierto on kautta aikojen tulkittu osaksi naiseutta. Tästä syystä kuukautiset ja nainen kytkeytyvät toisiinsa vahvasti kulttuurillisella tasolla tänäkin päivänä. Tulen tässä luvussa viittaamaan kuukautisiin naisten kokemuksena, sillä lähestyn asiaa tyttötutkimuksen näkökulmasta. Tarkoitukseni ei ole kieltää muiden sukupuolten kuukautisia, vaan rajata näkökulma vastaamaan Tanskasen teoksen representaatioita.

dollisuuden jäsenellä yhteiskunnan tapaa eritellä ruumiillisuuden, seksuaalisuuden, vallan ja esimerkiksi yksilöllisyyden suhteita (Oinas 2011, 316). Kärjistettynä tämä tarkoittaa ruumiillisen kontrollin tutkimista kulttuurillisten kuukautisnormien kautta.

Tympeät tytöt -sarjakuvassa ruumiillisuus, nainen ja kehon kontrolli esitetään kokonaisuutena, jonka osa-alueet kietoutuvat yhteiskunnallisella tasolla vahvasti toisiinsa. Pimppienkeli kommentoi kuukautisia erityisesti sivulla 26, jossa vierekkäisissä ruuduissa pohditaan miehen ja naisen ihmisihanteisiin liittyviä eroja. Kertoja alustaa miehisiä ja siten yleismaailmallisiksi muodostuneita odotuksia:

Klassien ihmisihanne antiikista alkaen on ollut kreikkalaisten jumalpatsaiden eheä, vakaa ja sopusuhtainen lihaksikas (mies)keho. Ihmiskuvan ajatellaan heijastavan yhteiskuntaamme, jonka niin ikään toivotaan olevan vakaa ja staattinen.

(*TT*, 26.)

Viereisen ruudun tekstilaatikossa Pimppienkeli tarkastelee naisen osaa ihmisihanteen toteuttajana. Tekstilaatikon alle taiteilija on sijoittanut kuvan naisesta, joka makaa teatraalisesti omassa kuukautisveressään. (*TT*, 26. Kuva 9.)

Yhdistämällä naisruumista kommentoivan lausunnon kuukautisverta esittelevään naishahmoon kirjailija luo sarjakuvataiteen keinoin esityksen normeja rikkovasta, jopa kapinalliseksi tulkittavasta naisesta. Tätä tulkintaa tukee kuukautisveressä makaavan naisen itsevarmuutta henkivä kehonkieli ja uhmakas ilme. Esitys poikkeaa merkittävästi suomalaisnaisten yleisestä kuukautiskokemuksesta, joka on tutkitusti pääosin häpeällinen (Oinas 2011, 319). Kuukautisten aiheuttamaa häpeän tunnetta saattaa selittää kuukautisten aiheuttama kokemus ruumiin kontrollin sekä kykenevän ruumiin ideaalin heikentymisestä (Storm 2017, 149). Kuukautisten hallinta tai hoito onkin yksi tapa saavuttaa niin sanottu ”pätevä tyttöys” (Oinas 2011, 326), sillä siten nainen noudattaa yhteiskunnan normeja ja häivyttää kuukautiset yhteiskunnan odottamalla tavalla. Terminä ”pätevä tyttöys” muistuttaa jo käsiteltyä ”oikeaa tyttöyttä”, joka viittaa länsimaisten ihanteiden muodostamaan käsitykseen viatomasta ja koskemattomasta tytöstä. ”Pätevä tyttöys” on terminä performatiivisempi, sillä se viittaa tytön kykyyn toimia yhteiskunnan normien määrittämällä tavalla. Molempien käsitteiden taustalla kaikuu kuitenkin ajatus ennalta määrätyn kaavan mukaisesti käyttäytyvästä tytöstä.

Syytä ja ymmärrystä Tanskasen esittämän naishahmon normeista poikkeavalle uhmakkuudelle voi etsiä tästä kuukautisiin liittyvästä kontrollin ja häivyttämisen kulttuurista: kuukautisvuotoon liittyvä häpeän tunne on tutkittu ja tunnistettu ilmiö (Ks. Oinas 2011), ja sen tarkastelussa on otettava huomioon performatiivinen ruumiillisuus. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi niitä ruumiin tekoja, joita naiset toistavat välttääkseen kuukautisista mahdollisesti aiheutuvan häpeän (Oinas 2011, 322). Tiettyä ruumiinpolitiikkaa toistamalla naisen on näin ollen mahdollista tulla päteväksi ruumiilliseksi toimijaksi, jonka ei tarvitse kohdata häpeän tunnetta.

Tanskasen naishahmon voi nähdä edustavan oman ruumiin kontrollia ja autonomista ruumiinpolitiikkaa, joka ei noudata patriarkaalisien yhteiskunnan ylläpitämiä performatiivisen ruumiillisuuden kuukautisnormeja. Näillä normeilla tarkoitetaan esimerkiksi naisruumiiseen kohdistuvaa vihamielisyyttä, joka näkyy naisen sisäistämässä naisvihassa ja siten kulttuurillisissa odotuksissa piilottaa kuukautiset (Storm 2017, 148). Tanskasen naishahmo ei noudata tätä häivyttämisen kaavaa, vaan lepää kyljellään jalat tarkoituksenmukaisesti levitettyinä. Hahmon uhmakkaan ilmeen ja asennon voi näistä syistä tulkita kapinaksi naisvihamielisiä kulttuurillisia kuukautisnormeja vastaan. Tanskasen kuvituksen voi tulkita jopa uudelleenlaiseksi, väkivaltaiset normit tiedostavaksi tavaksi toteuttaa pätevää tyttöyttä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna pätevyys ei rakennu perinteisestä patriarkaalisesta kuukautisten häivyttämisestä, vaan kehon luonnollisten toimintojen kunnioittamisesta ja jopa ihannoimisesta.

Ruumiillisen kontrollin ja sen edustaman sukupuolittavan väkivallan tarkastelua hankaloittaa kuitenkin kontrolliin ja hoitoon liittyvä rajanveto. Kuukautisveren piilottaminen voidaan näkökulmasta riippuen tulkita ruumiin omaehtoiseksi hoitamiseksi tai hallinnaksi. Kulttuuriset normit, kuten kuukautisten esitykset mediassa, kuitenkin ylläpitävät kuukautisvereen liittyvää häpeää (Oinas 2011, 327), siinä missä useat naiset itse mieltävät kuukautisveren piilottamisen yksinkertaisesti ruumiin hoitamiseksi. Tätä hoitamiseksi nimitettyä toimintaa voi kuitenkin tarkastella kriittisesti itseen kohdistuvan väkivallan näkökulmasta. Väkivallalla viitataan tässä tapauksessa oman ruumiin toimintojen rajoittamiseen – kuten kuukautisia säätelevien hormonivalmisteiden käyttöön – ja sisäistettyyn naisvihaan. Sisäistetyn naisvihan käsite kieltää naisen vapauden päättää omasta elämästään ja ruumiistaan, ja se ilmenee naisten tiedostamattomana tai tietoisena vihana sukupuoltaan kohtaan (Storm 2017, 150). Sisäistetyn naisvihan näkökulmasta ruumiin hoitamisen voikin tulkita naisvihamielisten normien toisintamiseksi, eli kulttuurilliseksi kehon kontrolliksi. Erittelen sisäistettyä naisvihaa ja sen representaatioita tarkemmin luvussa 4.2.

Vaikka kuukautisiin liittyvää performatiivista ruumiillisuutta voidaan siis tarkastella kulttuurillisen kehon kontrollin tai hoitamisen näkökulmasta, Tanskanen (TT, 26) valitsee aiheeseen patriarkaattia ja sen naisiin kohdistuvaa vallankäyttöä kritisoivan lähestymistavan. Veressään makaavan naisen kuvaa seuraa nimittäin ruutu, jossa Tolkun ihminen kauhistuu kuukautisverta:

Tällainen epätäydellisyys on suorastaan hyökkäys yhteiskuntaamme kohtaan! Se muistuttaa minua siitä, että *gulp* tämä upea yhteiskuntamme on vain ihmisen mielivaltainen rakennelma ja voi muuttua kuten tuon pelottavan olennon keho!

(TT, 26.)

Pimppienkeli kommentoi puheenvuoroa seuraavassa ruudussa: ”Niinpä miehen ajateltiin edustavan rationaalista mieltä ja naisen hillitöntä ruumista. Yhteisen hyvän vuoksi katsottiin, että yhteiskunnalla on velvollisuus laittaa naiset kuriin.” (TT, 26.) Tämän lausunnon ja Tolkun ihmisen puheenvuoron voi tulkita edustavan partarkaa-

lista näkökulmaa, joka ylläpitää ja selittää kuukautisiin liittyvän kehon kontrollin normia.

Kontrollin elementti tulee näkyväksi jo hahmojen sanavalinnoissa, kuten Pimppienkelin lauseessa "laittaa naiset kuriin" (TT, 26). Kurinpito on kontrollin konkreettinen muoto, joka näkyy esimerkiksi yhteiskunnan naisia koskevissa normeissa ja säädöksissä. Tällaisia naisen toimijuutta rajoittavia normeja ovat esimerkiksi odotukset kuukautisveren piilottamisesta, ja yksi syy näille normeille löytyy kulttuurillisista auktoriteeteista. Esimerkiksi *Raamatussa* kuukautisveri tuomitaan "likaiseksi", ja myös länsimainen lääketiede suhtautuu kuukautisiin negatiivisena sekä turhana ilmiönä (Oinas 2011, 320). On siten ymmärrettävää, että myös Tanskanen korostaa representaatioissaan instituutioiden valtaan kytkeytyvää vastuuta kehon kontrollin normeihin liittyen.

Kuukautisten lisäksi naisen kehon kontrolli ilmenee nykyajan Suomessa esimerkiksi reproduktion normina. Myös Tanskanen käsittelee kulttuurillisia lisääntymisen odotuksia teoksessaan. Erityisesti naisen roolia äitinä ja synnyttäjänä kuvataan luvussa *Tyttö ystävä äiti*, jossa päähenkilötyttö pohtii omaa asemaansa parisuhteessa.

Sivulla 68 Täti-ihminen taputtaa päähenkilön vatsaa ja lausuu perinteisiä sukupuolirooleja myötäillen: "Ja onhan näitä rooleja hyvä harjoitella nuorena poikaystävän kanssa. Äitiyttä kohti sitä tässä mennään!" Päähenkilön toisella puolella Patriarkaatti-hahmo täsmentää: "Äitiys on naiseuden täyttymys ja teidän tyttöjen pääasiallinen elämäntehtävänne." Seuraavassa ruudussa personifioitu kohtu liittyy keskusteluun: "Minä olen naiskehon tyyssija, itse naiseus! Eikä nainen voi olla kokonainen ennen kuin minut on täytetty PIENILLÄ MASUASUKEILLA!!!" (Kuva 10) Keskustelun lopettaa Tolkun ihminen, joka tiivistää naisen rooliin kohdistuvat kulttuurilliset odotukset puheenvuoroonsa: "Kuvittele, miten ihanaa se tulee olemaan, kun on perhe, jota hoivata ja jonka vuoksi voi uhrata kaiken. Se on todellista naisen rakkautta." (TT, 68.) Hahmojen välinen keskustelu on kuin miniatyyrikuvaelma nyky-yhteiskunnan julkisesta keskustelusta, jossa erilaiset kulttuurilliset rakenteet ja instituutiot yhdessä toteavat naisen tehtävän olevan vain lasten synnyttäminen.

Tanskasen representaatioiden voi tulkita kyseenalaistavan nykyajan yhteiskunnan reproduktion normia, joka ilmenee naiseen kohdistuvina synnyttämisen ja äitiyden odotuksina. Käytännössä tämä tarkoittaa naisen kehon kontrollointia normien ja odotusten avulla sekä muun muassa terveydenhoitopalveluiden rajoittamista siten, ettei nainen voi määrätä omasta kehostaan esimerkiksi aborttia halutessaan. Joissakin tutkimuksissa ilmiöön viitataan myös paljonpuhuvalla *reproduktion pakko*-termillä (ks. Storm 2017), mikä viittaa valinnanvapauden puuttumiseen ja väkivaltaan.

Heteronormatiiviseen naisruumiin ihanteeseen kuuluu edelleen kauneusihanteet täyttävä ja hedelmällinen keho (Storm 2017, 145). Naisen ruumiillisuutta kontrolloivassa kulttuurissa onkin tutkitusti mahdoton ajatus, että nainen valitsi vapaaehtoisesti hedelmättömyyden tai lapsettomuuden (Storm 2017, 134). Tällainen kulttuuri ei tunnista naisen asemaa omasta ruumiistaan päättävänä toimijana, vaan alistaa naisen kulttuurillisten odotusten toteuttajaksi. Toisin sanoen äitiyttä pidetään

yhä edelleen eräänlaisena naisen velvollisuutena (Storm 2017, 140). Naisiin kohdistuva reproduktion normi voidaan nähdä erarvoisuutta ylläpitävänä tekijänä ja siten myös sukupuolittavan väkivallan yhteiskunnallisena muotona.

Tanskasen sarjakuvateos ottaa niin kriittisesti kantaa naisen ruumiilliseen kontrolliin, että sen voi hyökkäävyydessään tulkita jopa jonkinlaiseksi kapinaksi. Tämä kapinallinen ja tiedostava kritiikki tulee selkeimmin ilmi itsensä tiedostavassa meta-sarjakuvallisuudessa, jota teos paikoin edustaa. Tällainen metataso löytyy esimerkiksi sivun 68 ruudusta, jossa Pimppienkeli peittää kasvonsa ja kommentoi personifioidun kohdun raskautta ihannoivaa julistusta huudahduksella "EN KESTÄ TÄTÄ SARJISTA ENÄÄ." (Kuva 10.) Pimppienkelin kyllästyminen on kontekstinsa, eli *Tyttö ystävä äiti* -luvun ja sivun dialogin vuoksi tulkittavissa patoutumaksi koko ruumiillisen kontrollin kulttuurista ja reproduktion normia kohtaan. Ei myöskään liene sattumaa, että Pimppienkeli ilmestyy kommentoimaan juuri kohdun puheenvuoroa: raskauteen, synnyttämiseen ja äitiyteen liittyvä kulttuurillinen ihailu on vahvasti läsnä myös tämänhetkisessä yhteiskunnassa, ja se kohdistuu erityisesti kohdullisiin ihmisiin sukupuolesta riippumatta.

Reproduktion normi ja raskauden ihannointi eivät näy yhteiskunnallisella tasolla pelkästään äitiyden ylistämisestä, vaan myös lapsettomuuden väheksymisestä. Vapaaehtoisesta lapsettomuudesta keskustellaan julkisesti edelleen vain vähän, eikä sitä esitetä positiivisena vaihtoehtona esimerkiksi väestöpoliittisissa tutkimuksissa (Storm 2017, 141). Äitiyden mieltäminen naisen ainoaksi positiiviseksi ja mielekkääksi valinnaksi rajoittaa naisen individualismia ja johtaa kulttuurillisten ruumiin kontrollin normien vakiintumiseen. Tällainen yhteiskunnallinen ajattelu myös luo eriarvoistavia rakenteita naisten välille ja on siitäkin syystä tulkittavissa sukupuolittavan väkivallan ilmentymäksi.

Tanskasen representaatioissa reproduktion normin ulkopuolelle jäävä nainen leimataan "huonoksi naiseksi" (TT, 65). Termi "huono nainen" implikoi vastaavasti myös "hyvän naisen" olemassaoloa, ja Tanskasen teoksessa tällainen "hyvä naiseus" saavutetaan lapsia tekemällä ja äitiyden normeja vaalimalla. Näitä äitiysnormeja ovat Tanskasen esitysten mukaan vanhemmuuden kuormittavuudesta vaikeaminen, hyvä ruoanlaittotaito sekä yhteiskunnan ylläpitämien ulkonäköön liittyvien odotusten täyttäminen (TT, 65). "Hyvä naiseus" myös lähentelee jo käsiteltyjä "oikean" ja "pätevän tyttöyden" käsitteitä. Kaikki nämä odotukset yhdessä muodostavat hyvin ahtaan muotin, johon jokaisen naisen tulisi mahtua välttääkseen "huonon naisen" imagon. Muodostamalla naiseutta määrittävän ja arvottavan "hyvän naisen" roolin patriarkaalin yhteiskunta väheksyy lapsettomien naisten sosiaalista arvoa ja siten luo diskriminaatiota myös naisten välille.

Olennaista on, ettei naisella ole realistista mahdollisuutta kieltäytyä yhteiskunnan luomasta muotista tuntematta häpeää tai väheksyntää valintansa takia. *Tyttö ystävä äiti* -luku päättyy koko sivun täyttämään ruutuun, jossa päähenkilö toteaa: "Mutta minähän olen feministi! En ikinä suostuisi mihinkään TÄLLAISEEN!!!" Hahmon alapuolella Pimppienkeli, Täti-ihminen ja Patriarkaatti huokaavat yhteen ääneen: "Oh honey..." (TT, 69. Alleviivaus alkuperäinen.) Lausahdus on suomennettavissa vähätteleväksi "voi kulta" -huoahdukseksi. Päähenkilön suostumusta ja toi-

mijuutta väheksyvä huokaus antaa ymmärtää niin patriarkaatin, vakiintuneiden normien kuin teoksen implisiittisen tekijänkin suhtautuvan kyynisesti naisen aktuaaliseen valinnanvapauteen.

Tarkasteleman representatiot edustavat *Tympeät tytöt* -sarjakuvan teemoja, joten vastaavia naisiin kohdistuvia ruumiillisen kontrollin esityksiä on löydettävissä myös teoksen muista osioista. Esimerkiksi sivulla 93 Pimppienkeli kritisoi Teoriapoika-hahmon kaksinaismoralistista käytöstä. Kohtauksessa Teoriapoika julistaa tyttöjen olevan "ihan täysvertaisia ihmisiä", mutta samaan aikaan arvostelee naisen ruumista seuranhakuilmoituksessaan: "Mä pyydän varmaan ihan liikaa, mut oisko täällä ketään älykstä tyttöä - NOT: kymppitonnin tissit" (TT, 93). Sisäistettyä naisvihaa ja sen heijastamaa ruumiillista kontrollia ylläpitävää patriarkaattia taas kuvataan esimerkiksi sivun 148 ruudussa, jossa päähenkilö vähättelee kanssanaisten oikeutta itseilmaisuuksiin: "Olisin kyllä feministi, mutta muut naiset tekee siitä niin vaikeeta! Ne jarruttavat mun työtäni ihan tahallaan puhumalla vain meikeistä ja pukeutumalla lutkamaisesti." Puhuja antaa ymmärtää tietynlaisen pukeutumisen olevan yhteydessä uskottavuuteen ja ihmisen arvoon. Samoja naisten sisäistämiä naisvihamielisiä normeja ja niiden historiallista kehitystä toistaa sivun 27 kerronta, jossa yläluokkaiset naiset arvostelevat alaluokkaisen naisen "moraalittomana" pitämäänsä pukeutumista. Sivun viimeisessä ruudussa Pimppienkeli tiivistää vaatetukseen ja itseilmaisuuksiin liittyvän ruumiillisen kontrollin ajantasaisen ilmenemismuodon: "Kontrollin nähtiin tuovan naisille uskottavuutta. Ja vieläkin osa (nimellisesti) feminismiä ajavista koettaa asettaa uskottavuussyistä naisten olemiselle rajoja." (TT, 27). *Tympeät tytöt* esittelee siis moninaisin eri tavoin patriarkaalista ruumiillista kontrollia ja sen kulttuurillisia ilmenemismuotoja. Ruumiillisen kontrollin representaatioiden ilmeneminen useissa luvuissa viittaa myös siihen, että ruumiillinen kontrolli kytkeytyy usein myös muihin sukupuolittavan väkivallan muotoihin.

Olen tässä luvussa eriteltyt *Tympeät tytöt* -teoksen patriarkaalisen ruumiillisen kontrollin representaatioita. Olen tarkastellut erityisesti tyttölapsen ruumiiseen kohdistuvaa seksuaalisointia, patriarkaalisia kuukautisnormeja sekä reproduktion odotusta. Yhdessä nämä normit muodostavat naisvihamielisen kulttuurin, jonka eriarvoistavat käytänteet ja seksualisoivat sosiaaliset normit vaikuttavat negatiivisesti jo lapsen käsitykseen ruumiistaan. Ruumiiden normittaminen ja ulkonäköihanteet ovatkin osa yhteiskunnallista ja kulttuurillista vallankäyttöä (Halonen & Karkulehto 2017, 207). Olen teoksen representaatioita tutkimalla todennut *Tympeät tytöt* -sarjakuvan kriittiseksi kulttuurituotteeksi, joka tuo esille normalisoituneita diskriminoivia käytänteitä, eli tässä tapauksessa sukupuolia eriarvoistavia toiminta- ja ajattelumalleja. Erittelemäni naisiin kohdistuva ruumiillinen kontrolli moninaisine ilmenemismuotoineen aina sarjakuvaa myöten on osa sukupuolittavan väkivallan normijärjestelmää, joka tulkintani mukaan kietoutuu syvälle suomalaisen 2020-luvun kulttuurin rakenteisiin.

Olen tässä luvussa tuonut myös esimerkkien kautta esille, että patriarkaalinen naisen kehoa kontrolloiva kulttuuri ja sen ylläpitämät sosiaaliset normit ovat laaja sukupolvelta toiselle periytyvä rakennekokonaisuus, joka esiintyy nykyisessä yhteiskunnassamme niin näkyvissä kuin lähes huomaamattomissakin muodoissa.

Tanskanen (TT, 30) esittelee näiden muotojen ilmentymiä sivun 30 ruudussa, jossa suuri ihmisjoukko arvostelee normeihin sopimattomia ruumiita: "Lihavat tekevät oloni todella kiusaantuneeksi."; "Ja viiltelyarvet! Niistä tulee kamalan negatiiviset vaibsit." & "Mä haluan korostaa, etten ole mikään rasisti, mutta onhan ruskea ihokin vähän outo..." Takarivissä seisovan naisen puhekupla rajautuu ruudun ulkopuolelle, joten lukija joutuu täydentämään naisen kommentin oman mielikuvituksensa avulla. (Kuva 6.) Kuva on helppo tulkita eriarvoistavia sosiaalisia normeja kuvaavaksi representaatioksi, jonka rajoihin mahtuu vain pieni osa ruumiillisen kontrollin tuottamista ajattelu- ja toimintamalleista. Leikkautunut puhekupla kannustaa lukijaa täyttämään puheenvuoron ruumiillista kontrollia ilmentävällä lauseella. Antamalla täydentämisen vastuun lukijalle tekijä väistämättä olettaa, että lukija osaa jatkaa vihamielisten lausuntojen listaa. Tällaisen oletuksen voi nähdä syntyvän vain kulttuurissa, jossa jokainen lukija on kohdannut ruumiillista kontrollia.

4 SUKUPUOLITTUNEEN VÄKIVALLAN REPRESENTAATIOIT

Tarkastelen tässä luvussa sukupuolittuneen väkivallan representaatioita *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjassa. Sukupuolittuneen väkivallan ilmentymäksi voidaan laskea väkivalta, jota tarkasteltaessa uhrin sukupuoli korostuu merkittävästi. Jäsenän tutkimustani jaottelamalla sukupuolittuneen väkivallan representaatiot kolmeen ryhmään: fyysinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta sekä henkinen väkivalta. Tulen tässä luvussa erittelemään Tanskasen sukupuolittunutta väkivaltaa kommentoivia representaatioita ja tarkastelemaan niiden suhdetta suomalaiseen 2010- ja 2020-luvun väkivaltakulttuuriin.

4.1 Sukupuolittunut fyysinen ja seksuaalinen väkivalta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittää fyysisen väkivallan toisen elävän olennon ruumiilliseen koskemattomuuteen puuttumiseksi, josta seuraa kipua, vammoja tai toiminnan vaikeuksia. Äärimmäinen fyysinen väkivalta voi myös johtaa kuolemaan. Filosofi John Dewey (1916) taas määrittelee väkivallan tuhoisaksi ja haaskaavaksi voimankäytöksi. Seksuaalisella väkivallalla tarkoitetaan seksuaalisen koskemattomuuden loukkaamista ja seksiin painostamista esimerkiksi uhkailun avulla. (Karkulehto & Rossi 2017a, 10.) Äärimmäistä seksuaalista väkivaltaa on raiskaaminen, jonka ihmisoikeusjärjestö Amnesty International Suomen osasto ry luokittelee kansainvälisten ihmisoikeusnormien määritelmän mukaiseksi, ilman suostumusta tapahtuvaksi seksuaaliseksi tunkeutumiseksi emättimeen, peräaukkoon tai suuhun joko ruumiinosalla tai esineellä (Piha, Otava & Amnesty International Suomen osasto ry 2019, 10). Seksuaalinen väkivalta taas on yksi ruumiillisen ylivallan muoto (Hennessy 2017, 273). Tulen tässä luvussa soveltamaan näitä väkivallan määritelmiä ja liittämään niihin kiinteästi fyysisen voimankäytön elementin.

Tympeät tytöt -sarjakuva sisältää useita sukupuolittunutta seksuaalista väkivaltaa kommentoivia kohtauksia, mutta erityisesti ne on keskitetty osaksi *Pelkuri*-lukua. Luvussa Tanskanen (*TT*, 45) erittelee suomalaisten naisten kokemaa väkivaltaa tutkimusaineiston avulla. Esimerkiksi sivulla 45 televisiojuontajana esiintyvä naishahmo tiivistää lukijalle Euroopan perusoikeusviraston (FRA 2014) teettämän tutkimuksen tulokset, joiden perusteella Suomea voidaan pitää Euroopan toiseksi vaarallisimpana maana naisille. Fyysisen väkivallan ilmenemismuotoja hahmo kommentoi viisailutyylillä: "Voisikin sanoa, että perheväkivalta ja seksuaalinen häirintä ovat kansallisia ominaispiirteitämme! Jes!" (*TT*, 45.) Juontajan alustusta seuraa aukeaman mittainen keskustelu patriarkaalista ajattelumallia edustavan Pena-hahmon kanssa. Keskustelun aikana Pena tuo ilmi mielipiteensä raiskauksen vähäpätöisyydestä, uh-

rien keskinäisestä eriarvoisuudesta sekä julkilausuu väkivaltafantasioitaan. Hahmon keskustelu päättyy Penan kommenttiin, joka ottaa kriittisesti kantaa raiskauksen määritelmän muuttamiseen suostumusperustaiseksi: “Mistä minä erottiikkaa revin, jos pitäisi alkaa muijilta lupia kyselemään? Heh, heh!” (TT, 46–47.) Penan ja juontajan keskustelu tuo siis esille erilaisia kärjistettyjä mielipiteitä ja konkreettista reaali-maailmassa tuotettua tutkimustietoa seksuaaliseen väkivaltaan liittyen.

Vaikka juontajan ja Penan keskustelu keskittyy seksuaalirikollisuuden herättämiin ajatuksiin, voi sivujen representaatioita tulkita myös sukupuolittuneen fyysisen väkivallan näkökulmasta. Fyysinen ja seksuaalinen väkivalta kytkeytyvät usein toisiinsa ja osittain myös risteävät keskenään. Väkivallan ja seksuaalisuuden yhteen liittäminen ilmenee myös historiallisessa naiskäsityksessä (Pitkämäki 2017, 38). Tästä syystä on aiheellista tarkastella sukupuolittunutta fyysistä väkivaltaa voimankäyttönä, joka usein linkittyy joiltakin osin sukupuolittuneeseen seksuaaliseen väkivaltaan.

Fyysisen ja seksuaalisen väkivallan yhteyttä voi tarkastella esimerkiksi sivun 46 viimeisessä ruudussa, jossa lausuu: “Mutta ei tämä asia [maahanmuuttajien seksuaalirikokset] minua silloin vaivaa, jos kohteena on joku muu kuin valkoinen nainen. Tai suvakkihuora! Niille minäkin toivon internetissä kuolemaa ja oikein kivua-liasta perseraiskausta.” (Kuva 11.) Penan kommentissa yhdistyvät seksuaalisen ja fyysisen väkivallan fantasiat, jotka tässä tapauksessa kohdistuvat samoihin henkilöihin. Myös Penan toive kivun tuottamisesta sijoittuu vahvasti sekä seksuaalisen että fyysisen väkivallan ominaispiirteisiin.

Tanskasen luoman Pena-hahmon voi tulkita representoivan maahanmuuttajavihamielistä ihmisryhmää, jota yhdistää usein patriootisuus ja tiettyihin naisryhmiin kohdistuva misogynia. Tanskasen esityksessä Pena fantasioi “suvakkihuoriin” ja rodullistettuihin naisiin kohdistuvasta konkreettisesta väkivallasta (TT, 46). Samankaltaisia väkivaltaisista ja naisvihamielisiä lausuntoja ovat antaneet julkisuuteen esimerkiksi poliitikko Jussi Halla-aho (2006) blogikirjoituksessaan “Monikulttuurisuus ja nainen” sekä filosofi Jukka Hankamäki (2020) teoksessaan *Totuus kiihottaa: Filosofinen tutkimus vasemmistopopulistisen valtamedian tieto- ja totuuskriisistä*. Teoksessaan Hankamäki (2020, 250) muun muassa arvostelee lakia, joka tunnustaa avioliiton sisällä tapahtuvan raiskauksen. Filosofin kritiikin mukaan avioliitossa tapahtuva raiskaus on “ristiriitainen käsitelyhäelmä”, sillä avioliittoon astuminen tarkoittaa hänen käsityksensä mukaan suostumusta seksuaaliseen kanssakäymiseen (Hankamäki 2020, 250). Myös Halla-aho julkilausuu blogitekstissään erinäisiin naisryhmiin kohdistuvia väkivaltafantasioita ja pitää tiettyjen naisten seksuaalista hyväksikäyttöä jopa suotavana. Tällaisilla julkisilla puheenvuoroilla pyritään usein normalisoimaan väkivaltaisista fantasioita.

Sarjakuvan Pena-hahmon voi siis nähdä Halla-ahon ja Hankamäen kaltaisten vaikutusvaltaisten poliittisten toimijoiden toisintona. Niin Halla-aho, Hankamäki kuin Penakin käyttävät valta-asemaansa, eli esimerkiksi julkisuutta, naisvihamielisten mielipiteiden arkiinnuttamiseen. Kirjoituksissaan Halla-aho ja Hankamäki perustelevat misogyniaa ja esimerkiksi oikeutusta naisen raiskaamiseen patriootisella rakkaudella Suomea ja suomalaisuutta kohtaan, jota rodullistetut ihmiset näyttävät heidän mielestään uhkaavan. Samaa argumenttia käyttää Pena, joka mieltää suoma-

laiset naiset miesten omaisuudeksi, jota tulee kaikin keinoin suojella valloittajilta: "Mutta kyllä minua suututtaa, jos joku musta mies tulee meidän naiset tänne raiskaamaan." (TT, 46. Alkuperäinen alleviivaus). Rakkautta käytetäänkin edelleen strategisesti oikeuttamaan naisten alistusta tasa-arvoiseksi mielletyissä yhteiskunnissa (Saresma 2017, 224). Tanskanen piirtämässä kohtauksessa rakkaudella suomalaisia valkoisia naisia kohtaan pyritään oikeuttamaan esimerkiksi rodullistettuihin naisiin kohdistuva konkreettinen väkivalta.

Tanskanen (TT, 49) kommentoi fyysisen ja seksuaalisen sukupuolittuneen väkivallan yhteyttä myös esimerkiksi sivulla 49, jossa Pimppienkeli kertoo antiikin Medusa-hahmon tarinan. Protagonisti tiivistää tapahtumat sivun viimeiseen puhe-kuplaan: "Medusa on siis tarina naisesta, jota rangaistiin raiskauksestaan. Hänet vaimennettiin demonisoimalla ja lopulta tappamalla." (TT, 49.) Medusan tarinan tarkoitus lienee konkretisoida sukupuolittuneen väkivallan kulttuurillista perintöä, jota Pimppienkeli kommentoi sivulla 48: "Seksuaalinen väkivalta on saanut rehoittaa vuosituhansia, ja puolueettomaksi mielletyn hiljaisen hyväksynnän kautta kulttuuri on saanut siirtyä rauhassa sukupolvelta toiselle." Kierrättämällä antiikin kuvastoa kirjailija ottaa siis kantaa suomalaisessakin yhteiskunnassa esiintyvään sukupuolittuneeseen seksuaaliseen väkivaltaan ja sen kulttuurilliseen historiaan. Medusan tarinan sisällyttäminen sarjakuvaan myös vahvistaa teoksen feminististä antia, sillä Medusa-hahmo on feministisissä tekstissä perinteisesti ymmärretty feministisen vastarinnan ja naisen voiman symbolina (Romu 2018, 111). Medusan tarinassa seksuaalinen ja fyysinen väkivalta yhdistyvät toisiinsa kronologisesti ja limittäin, sillä Medusan raiskaus edustaa sekä fyysistä että seksuaalista väkivaltaa, ja Medusan tappaminen myöhemmin ilmentää äärimmäistä fyysistä väkivaltaa.

Tarinan representaatioiden kriittisen ulottuvuuden voi päätellä esimerkiksi protagonistina toimivan Pimppienkelin tympääntyneestä ilmeestä, joka ei muutu koko luvun aikana hahmon kertoessa väkivallan ilmentymistä. Pimppienkelin voi myös tulkita kritisoivan kotimaista fyysistä väkivaltakulttuuria sivun 48 ruudun perusteella, jossa protagonistin kommentoi juontajahahmon ja Penan aiempaa keskustelua valittelevalla virkkeellä: "Eikä tää edes ole pelkkää groteskia läppää." (TT, 48) Kriittistä luentaa ohjaavat lisäksi esipuheen lauseet, joissa teosta kuvataan normikriittiseksi ja kapinalliseksi (TT, 3). Myös luvun sisäinen fokalisoija, eli seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutunut tyttö, kyseenalaistaa omalla läsnäolollaan ja kommentillaan väkivaltaiset normit. Luvun ulkoinen fokalisaatiokin antaa visuaalisia vihjeitä tarinan kriittisestä sanomasta: päähenkilön iholla helottaa ahdistelun seurauksena kädenjälkiä, kuin ikuisia arpia, jotka eivät lähde pesemälläkään pois. (Kuva 12.) Vaikka Pimppienkeli siis *Pelkuri*-luvun aikana erittelee Suomessa esiintyvän fyysisen ja seksuaalisen väkivallan sukupuolittuneita muotoja ja ominaisuuksia, tarinan implisiittinen tekijä kannustaa lukijaa suhtautumaan teoksen esittelemiin normeihin kriittisesti.

Pelkuri-luvun hahmot kommentoivat seksuaaliseen väkivaltaan liittyvää problematiikkaa lähes jokaisessa luvun ruudussa. Seksuaaliseen väkivaltaan liittykin paljon epäselvyyttä. Epäselvyydellä tarkoitan tässä yhteydessä esimerkiksi suostumukseen perustuvaa raiskausmääritelmää ja siihen liittyvää keskustelua. Raiskaus

määritellään Suomen laissa tällä hetkellä käytetyn väkivallan tai sen uhan perusteella (Finlex 2014), mutta vireillä on lakialoite, jossa raiskauksen määritelmä perustuu suostumuksen puutteeseen. Lakialoite on herättänyt runsaasti yhteiskunnallista keskustelua, sillä termi *suostumus* mielletään usein hankalaksi käsitteeksi. Suostumusta voi nimittäin mitata niin verbaalisesti kuin non-verbaalisestikin, eikä koherenttia määritelmää ole helppo muotoilla. Tätä ongelmaa pohtii myös Pena, joka viimeisessä puheenvuorossaan vitsailee ”mujien lupien” kyselemisellä (TT, 47). Penan kommentin voi nähdä naisen ruumiillista itsemääräämisoikeutta kommentoivana representaationa, joka kritisoi nykyistä raiskauksen määritelmää. Vaikka Pena siis on nykyisenmallisen lain säilyttämisen puolella, teoksen implisiittinen tekijä näyttää puoltavan raiskausmääritelmän uudistamista.

Myös sukupuolittuneen fyysisen ja seksuaalisen väkivallan kulttuurillista kuvastoa esitellään *Pelkuri*-luvussa. Tanskanen (TT, 41 & 50) on koostanut kulttuurillisesta kuvastosta kollaasit sivuille 41 ja 50. Näiden kollaasien kuvissa esiintyy esimerkiksi alusvaatteita, lähes paljaat rinnat, irrallisia rintoja sekä avonaisista suita. Kollaasien taustalla on myös feminiinisinä pidettyjä elementtejä, kuten sydämiä, surrealistisia naiskehoja sekä kukkia. (Kuva 13 & 14.) Näitä samoja elementtejä Patriarkaatti-hahmo nimittää sivulla 74 ”tyhmäksi feminiiniseksi humpuukiksi”. Samaan aikaan iso osa näistä representaatioista edustaa asianhaaroja, jotka saattavat Suomen rikoslain mukaan lieventää muuten raiskaukseksi tulkittavaa tekoa: esimerkiksi uhrin vaatetus tai sen puute voi vaikuttaa raiskauksen vakavuuteen ja tekijän tuomioon. (Finlex 2014.) Kollaasien kuvien voi siis tulkita edustavan suomalaisen seksuaalirikollisuuden moninaista kuvastoa, joka ylläpitää raiskaukseen liittyviä mielikuvia ja tukee tämänhetkistä raiskauksen juridista määritelmää. Kollaasit myös kokoavat yhteen naisten uskottavuutta yleisesti heikentäviä, siveettöminä pidettyjä elementtejä, eli miellelyhtymiä seksuaalisuuteen tai seksiin aikaansaavia asioita. Onkin todettu raiskauskurssien taustalla vallitsevan sukupuoliasetelman, jonka valossa naisen koetaan ansainneen seksuaalisen häpäisyn omalla olemuksellaan, kuten tietynlaisella pukeutumisella (Kosonen 2017, 107–108). Nainen ei toisin sanoen nykypäivänäkään ole uskottava uhri, mikäli hän on raiskauksen tapahtuessa pukeutunut esimerkiksi vain alusvaatteisiin tai ollut alasti.

Sivujen 41 ja 50 kollaasien päällä on myös puhekuplia, jossa pohditaan seksuaalista väkivaltaa: ”Musta se ei ole raiskaus, jos tytöllä on huoran maine.”; ”Mieti, jos sul ois poikaystävä ja oisitte nukkumas ja sit sitä alkais panettaa ja se vaan alkais panna sua...” (Kuva 13 & 14.) Puhekuplat sijoittuvat kollaasien päälle irrallisina, joten lukija joutuu täydentämään puhujan paikalle kuvittelemansa hahmon. Kasvottomien puhujien voi myös nähdä edustavan yleiseksi muodostuneita mielipiteitä, jotka ovat vakiintuneet kulttuurillisiksi normeiksi. Lauseet voisi siis teoriassa sanoa kuka tahansa suomalaisessa kulttuuripiirissä kasvanut. Sivujen 41 ja 50 kollaasit sanoine ja kuvineen voi tästä syystä tulkita sukupuolittuneen konkreettisen väkivallan kulttuurillisiksi kuvastoiksi, joihin liittyvät miellelyhtymät aikaansaavat ja ylläpitävät naisiin kohdistuvaa seksuaalista ja fyysistä väkivaltaa.

Pelkuri-luvun alussa päähenkilö kävelee yksin kotiin pimeää tietä pitkin. Nais-hahmoa seuraa tuntematon mies, joka lopulta ohittaa naisen ilman kontaktia. Koh-

tauksen ajan päähenkilö toistaa tekstilaatikoissa, eli tapahtumista etäällä, lausetta “ei tarvitse pelätä”. Sivun päättyä mustaan perspektiivittömään kuvaan, jossa kertoja rohkaisee lukijaa pohtimaan naisen turvallisuutta. (TT, 40. Kuva 15.) Koska vastavia symbolisia kuvia käytetään sarjakuvissa yleensä uni- tai hallusinaatiokuvina (Mikkonen 2010, 311), tapahtumista etäännetty tekstilaatikot voi nähdä viittauksina väkivaltatilanteissa tyypilliselle kehotietoisuuden alenemiselle. Tällä tarkoitetaan uhrin selviytymismekanismia, jonka avulla uhri kokee ikään kuin irtautuvansa kehostaan ja tarkkailevansa tilannetta ulkopuolisen silmin. On havaittu, että esimerkiksi inestiväkivaltaa kokeneet ovat käyttäneet kehotietoisuuden alenemistä keinona selvitä äärimmäisestä pelosta ja häpeästä (Parviainen 2014, 183). Tekstin ja kuvien suhde luo myös linkin lukijan ja teoksen välille, sillä yhtä lailla lukija tarkkailee uhkaavaa tilannetta etäältä. Asetelma auttaa lukijaa samastumaan fyysisen väkivallan uhrin kokemukseen kehotietoisuuden alenemisestä ja äärimmäisestä pelkotilasta.

Sarjakuva ei suoraan vastaa hahmon esittämiin kysymyksiin pelon syistä, mutta teoksen sisäistekijän ääni on tässäkin tapauksessa kriittinen. Teoksen esipuheessa kirjan kuvaillaan nimittäin olevan “lempeän määrätietoista kapinaa kohti maailmaa, jossa on kaikille tilaa olla monimutkaisia” (TT, 3). Esipuheen ohjaama luenta kannustaa lukijaa tarkastelemaan *Pelkuri*-luvun representaatioita kriittisesti ja kyseenalaistamaan ruuduissa esitetyt normit. Lukija voikin etsiä vastausta päähenkilön pelkoon kesäteatterin sovinnistisista perinteistä, baarikulttuurista, sodankäynnin strategioista sekä kulttuurituotteiden raiskatuista naisista. Kaikki nämä ovat Pimppienkelin luettelemia (TT, 43) kulttuurillisia normeja, jotka ylläpitävät ja normalisoivat myös konkreettista sukupuolittunutta väkivaltaa.

Kirjan esipuhetta ja sitä seuraavia lukuja voi siis tulkita kommentteina nykyiselle suomalaiselle yhteiskunnalle, joka ei teoksen mukaan anna kaikille “tilaa olla monimutkaisia” (TT, 3). Käytännössä tämän voi nähdä tarkoittavan tietyille ihmisryhmille asetettuja kulttuurillisia rajoja. Tällaisia rajoja voivat olla muun muassa naisten vaatteet ja niihin liittyvät kiellot, normit sekä olettamukset. Liittämällä esimerkiksi alusvaatteisiin olettamuksen naisen seksuaalisesta suostumuksesta kulttuurilliset normit rajoittavat naisen kehollista itsemääräämisoikeutta ja itseilmaisua. Näin sukupuolittava, eli eriarvoistavia rakenteita muodostava, ja sukupuolittunut väkivalta kietoutuvat yhteiskunnassa toisiinsa.

Tässä luvussa olen tarkastellut *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjan sukupuolittunutta väkivaltaa kuvaavia representaatioita. Olen todennut teoksen sisäistekijän äänen kriittiseksi ja jopa kapinalliseksi. *Tympeät tytöt* -teoksen voi siis nähdä kritisoidun nykyistä suomalaista sukupuolittuneen väkivallan kulttuuria, jossa naisiin kohdistuu huomattavan monella yhteiskunnan osa-alueella konkreettista väkivaltaa tai sen vakavaa uhkaa. Olen tarkastellut kirjan representaatioita fyysisen ja seksuaalisen väkivallan näkökulmasta ja todennut konkreettisen väkivallan muotojen liittyvän usein toisiinsa.

Tarkasteluni kohteena on erityisesti ollut *Pelkuri*-luku. Perustelen tätä rajausta luvun temalla, joka on sukupuolittunut seksuaalinen väkivalta. Luvun aiheena on kuitenkin myös sukupuolittunut fyysinen väkivalta. Sukupuolittuneen konkreettisen väkivallan muotoja esiintyykin yhteiskunnassamme usealla eri tasolla, mikä nä-

kyy myös Tanskasen teoksen muiden lukujen aiheissa. Fyysinen väkivalta tai sen uhka nimittäin piiloutuvat ruutuihin näennäisen luontevalla tavalla, aivan kuten sukupuoliutunut konkreettinen väkivalta suomalaisessa yhteiskunnassa sijoittuu osaksi näkymättömiä rakenteita. Tällaisia arkiinnutetun väkivallan representaatioita löytyy esimerkiksi sivulta 103, jossa turhautunut mies tottuneen oloisesti tönäisee päähenkilön sivuummalle, sekä sivulta 88, jossa miehet keskustelunsa syventyneinä iskevät päähenkilöä päähän kirjoilla. Myös seksuaalista väkivaltaa kuvataan teoksen muissa osioissa. Sukupuolittunut väkivalta ja sen arkiinnutetut muodot ovat siis aiheina läsnä teoksen useissa kohtauksissa. Asetelma vastaa realimaailman kulttuuria, jonka moniin osa-alueisiin väkivalta näennäisen luonnollisesti kuuluu.

Sukupuolittuneen väkivallan kuvaukset kuuluvat usein aihepiireihin, joiden kuvaaminen kirjallisuudessa parhaimmillaan osallistuu kulttuurisen kuvaston väkivaltaistumisen purkamisen prosessiin (Voipio 2017, 131). Tällainen toiminta voi myös vaikuttaa tyttöjen ympäröivässä yhteiskunnassa kohtaamaan epätasa-arvoon (Voipio 2017, 131-132). Erittelemällä sukupuoliutuneen konkreettisen väkivallan muotoja Tanskanen siis osallistuu kapinaan nykyisiä väkivaltanormeja kohtaan, joiden uhreja erityisesti naiset ovat. Kapinasta viestii myös teoksen protagonistin Pimp-pienkeli, joka kautta kirjan poseeraa sukuelimiään esitellen (ks. Kuva 7). Feministisessä taiteessa sukuelimet paljastavia hahmoja on nimittäin käytetty muutoksen, uudistuksen ja positiivisen naurun välineinä (Romu 2018, 118). Kuten monesti kuvataiteessa, myöskään *Tympeät tytöt* -sarjakuvassa sukuelintään esittelevä hahmo ei suostu piilottelemaan sukupuoltaan, vaan suhtautuu siihen ylpeänä ja voimaannuttavasti.

4.2 Sukupuolittunut henkinen väkivalta

Erittelen tässä luvussa sukupuoliutuneeseen konkreettiseen väkivaltaan usein liittyvää henkistä väkivaltaa ja sen representaatioita *Tympeät tytöt* -teoksessa. Henkisellä väkivallalla tarkoitetaan esimerkiksi uhkaamista, syyllistämistä, nöyryyttämistä, vähätelyä ja reagoimattomuutta, eli sivuuttamista (Karkulehto & Rossi 2017a, 10). Henkistä väkivaltaa voi olla myös vainoaminen, eli kohteen toistuva tarkkailu ja seuraaminen (THL 2020, 9). Henkinen väkivalta yhdistyy usein tavalla tai toisella fyysiseen tai seksuaaliseen väkivaltaan (Karkulehto & Rossi 2017a, 10). Tästä syystä myös tarkastelemisani representaatioissa on usein läsnä konkreettisen väkivallan elementtejä. Tutkin sarjakuvakirjan henkisen väkivallan representaatioita suomalaisen nykykulttuurin tuotteina, joten tutkimuksessani on välttämätöntä edelleen eritellä Tanskasen representaatioiden suhdetta todelliseen ympäröivään 2020-luvun yhteiskuntaan.

Sukupuolittunutta henkistä väkivaltaa jäsennetään usein niin kutsutun patriarkaalisien terrorin käsitteen avulla. Patriarkaalisella terrorilla tarkoitetaan patriarkaalisen tradition aikaansaamaa sukupuoliutunutta kontrollia, jossa naista kohdellaan

ikään kuin miehen omaisuutena (Saarenpää 2022, 13). Patriarkaatti ja siihen liittyvä miehinen valta ulottuvat täten myös yksilöiden muodostamiin parisuhteisiin ja niiden rakenteisiin. Henkiseksi väkivallaksi voi luokitella myös eksistentiaalisen eriarvoisuuden, joka kuvaa ihmisarvoon liittyvää eriarvoisuutta ja tulee näkyväksi esimerkiksi naisten sortamisena patriarkaalisten ajattelumallien kautta (Saarenpää 2022, 15). Olen alustanut patriarkaattia ja miehistä vallankäyttöä tarkemmin luvuissa 2 & 3.

Tympeät tytöt -teoksessa naisiin kohdistuva henkinen väkivalta on tunnistettavissa erityisesti yhteiskunnan normalisoituneissa ajattelu- ja toimintamalleissa. Tanskasen sarjakuvassa nämä yhteiskunnan patriarkaalisia normeja edustavat konventiot on kuvattu henkilöityneinä tyyppihahmoina, jotka edustavat kulttuurimme eriarvoistavia osa-alueita. Tällaisia sarjakuvan konservatiivisia ja naisvihamielisiä yhteiskunnan peruspilareita ovat esimerkiksi Täti-ihminen, Patriarkaatti, Koululaitos, Kapitalismi sekä Tolkun ihminen. Kirjan representaatioissa hahmot käyttäytyvät tai puhuvat eriarvoisuutta tuottavalla tavalla. Tällä tavoin hahmot kuvaavat kulttuuriimme kuuluvaa eksistentiaalista eriarvoisuutta, jonka uhreja naiset sukupuolensa vuoksi ovat.

Sivulla 75 Koululaitos-hahmo esittelee historiankirjaa kertoen yhteiskunnallisista vaikuttajista: ”Tässä ovat historiamme suurmiehet! Jos joku nyt välttämättä haluaa katsoa, niin naisista löytyy luvun lopusta pieni vaaleanpunainen infolaatikko.” Puheenvuorollaan Koululaitos sekä ylläpitää oletusta eksistentiaalisesta eriarvoisuudesta että kannustaa kuulijoita sivuuttamaan naisten historialliset ansiot. Eksistentiaalisen eriarvoisuuden ylläpitäminen näkyy hahmon olettamuksessa, ettei naisista kertova infolaatikko kiinnostaa kuulijoita. Lause “[j]os joku nyt välttämättä haluaa katsoa” (TT, 75) ilmentää hahmon vähättelevää asennetta naisten saavutuksia kohtaan. Puheenvuorollaan Koululaitoksen voi nähdä antavan hyväksynnän naisista kertovan infolaatikon sivuuttamiselle, sillä sen tarkastelu esitetään alun alkaenkin vapaaehtoisena, eikä ollenkaan yhtä välttämättömänä, kuin miesten ansioihin tutustumisen. Koululaitos-hahmo ei näytä myöskään pitävän ongelmallisena sitä lähtökohtaista asetelmaa, että historiallisesti merkittävät naiset on ahdettu pieneen, leipätekstistä eristettyyn laatikkoon.

Kohtaus kertoo sukupuolten eriarvoisuudesta, joka ilmenee niin oppi- kuin tietokirjoissakin. Eksistentiaalisesta eriarvoisuudesta on viime vuosina kirjoittanut esimerkiksi *Journalisti*-lehden päätoimittaja Maria Pettersson (2020) tietokirjassaan *Historian jännät naiset – Merirosvoja, meedioita, varkaita ja vakoojaprinssessoja*. Esipuheessaan Pettersson (2020, 10) kertoo tiedonhaun haasteista, joita historiallisiin naisiin ja heistä kirjoittamiseen usein liittyy: ”Naisten historian tutkiminen ei ole usein helppoa [- -] Lähteitä on usein vähänlaisesti ja mitä eksoottisimmilla kielillä. Osa niistä on vanhentuneita ja epäluotettavia.” Kirjailijan huomio kertoo sukupuolten eriarvoisesta kohtelusta historiankirjoituksissa ja sukupuolittuneen valtakäsityksen periytyvyydestä, sillä miesten toimijuutta korostavat historiankirjoitukset tuottavat ja ylläpitävät mielikuvaa miehisen vallan ehdottomuudesta.

Kirjailija Jaro Karkinen (2021) taas tarkastelee *Tälle kalliolle minä rakennan kirkkoni : Paaviuden historia Pietarista Gregorius Suureen* -tietokirjassaan naisten näkymät-

tömiin jäänyttä, mutta merkittävää asemaa kristinuskon varhaisessa historiassa. Karkisen (2021, 247) mukaan kristinuskon vallan kasvuun myöhäisantiikin aikoihin vaikuttivat merkittävästi varakkaat naiset testamentteineen. Naisten rooli kirkon kehitykselle on valtava Karkisen mukaan siksikin, että esimerkiksi paavi Liberiuksen paluuta Roomaan olivat edeltäneet korkeassa asemassa olevien naisten vetoamukset aviomiehilleen sekä suoraan keisarille (Karkinen 2021, 248). Naisten rooli kristinuskon vakiintumisen edistäjinä on kuitenkin jäänyt historiankirjoituksissa vähäiseksi tai kokonaan sivuutetuksi. Tanskasen kuvaus naistoimijoita esittelevästä ”pienestä vaaleanpunaisesta infolaatikosta” (TT, 75) on siten varsin totuudenmukainen representaatio historiallisiin naisiin liittyvästä tiedonhausta ja sen haasteista.

Syyksi naistoimijoiden sivuuttamiselle, eli sukupuolten kulttuurilliselle eriarvoistamiselle, Pettersson esittää useita syitä. Hänen mukaansa on esimerkiksi mahdollista, etteivät naiset saavutuksineen tuntuneet historiaa kirjoittavien miesten näkökulmasta merkittävästi. Kirjailija myös toteaa, että naisten saavutuksia on historian saatossa ”kylmänviileästi” kirjattu miesten nimiin. (Pettersson 2020, 11.) Tällaista naisia sivuuttavaa historiankirjoitusta kulttuurillisena ilmiönä sarjakuva esittelee muun muassa sivulla 90, jonka ensimmäisessä ruudussa päähenkilö toteaa Aleksis Kiven (1870) *Seitsemää veljestä* lukien: ”Näkökulmamme maailmaan, historiaan ja kulttuuriin ovat syntyneet pääasiassa miesten kynistä. Ja samalla kaikki muu on jäänyt marginaaliin.” *Tympeät tytöt* täten toisintaa representaatioiden avulla historioitsijoiden havaintoja yhteiskuntamme eriarvoistavasta tieto- ja oppikirjallisuudesta. Kulttuurillisena ilmiönä tästä naisia sivuuttavasta ilmiöstä voidaan puhua eksistentiaalisena eriarvoistamisena sekä siten myös kollektiivisena henkisenä väkivaltana naisia kohtaan.

Tieto- ja oppikirjojen toistama naiskuva tytöistä hiljaisina ja inaktiivisina toimijoina, eli naisten ansioiden sekä tekijyyden aktiivinen sivuuttaminen, normalisoi eksistentiaalista eriarvoisuutta ja siten naisten roolia toimijoina, joilla on kollektiivisesti vähemmän valtaa verrattuna miehiin. Naisen rajattuja mahdollisuuksia vaikutusvaltaisiin asemiin pohtii myös sarjakuvan päähenkilö sivulla 114: “[Y]rityksmaailmassa mulle on naisena tilaa ennen kaikkea bisneksen laitamilla, kuten hr-, viestinä- ja markkinointiosastoilla.” (TT, 114). Samanlaisia huomioita esittää Pimppienkeli, joka erittelee tyttöjen rajallisia mahdollisuuksia koulumaailmassa: ”Kynnysmatto tai häirikkö – siinä on sun olemisesellesi kyllä mukavat vaihtoehdot.” (TT, 129.) Esimerkiksi näiden repliikkien avulla teos osoittaa tietoisuutensa eksistentiaalista eriarvoisuutta ylläpitävästä yhteiskunnasta ja sen tytöille tarjoamista ahtaista urapoluista.

Syy tyttöjen käytöksen säätelylle ja kiltteyden korostamiselle liittyy kulttuurillisiin sukupuolittuneisiin olettamuksiin. Tyttöjen käytösopetusta legitimoidaan nimittäin julkilausutusti sillä, että tyttöjä ollaan kouluttamassa palvelualalle (Käyhkö 2011, 112). Koulutus sukupuolen mukaan eriytyvine oppisisältöineen, moraalisaatteen ja tavoitteineen onkin osa yhteiskunnallista vallankäyttöä, jossa tuotetaan sukupuolten välille eriarvoisuutta (Käyhkö 2011, 115). Tanskasen (2021, 111) teoksessa koulumaailman sukupuolittavan politiikan representaatioita löytyy useista kohdauksista, mutta esimerkkinä voi tarkastella esimerkiksi sivun 111 ruutua, jossa opettaja jakaa oppilaat luisteluryhmiin: ”Tänäänkin pojat pääsevät purkamaan energiaa

kunnolla jääkiekkoon! Tytöt taas tekevät kauniita liukuharjoituksia ja opettelevat liikkumaan viehättävästi!!!” Liikunnanopettajan jaottelu perustuu patriarkaalisiin sukupuolinormeihin, joiden mukaan tyttöjen ja poikien mielenkiinto, osaaminen ja tarpeet määräytyvät luonnostaan sukupuolen perusteella. Naiseksi kasvattamista ohjaavatkin erilaiset kulttuuriset käsikirjoitukset sekä ihanteet naisena elämisestä (Käyhkö 2011, 115). Sukupuolten eriarvoinen kohtelu jo peruskoulussa ohjaa siis tyttöjä väkivaltaisesti ennaltamäärättyyn muottiin, jonka patriarkaalinen yhteiskunta on normien ja ihanteiden avulla muodostanut.

Käytännön tasolla sukupuolten eriarvoinen kohtelu voidaan mieltää myös patriarkaalisen terrorin yhteiskunnalliseksi muodoksi. Koulu- ja työympäristön naisille tarjoamat rajalliset uramahdollisuudet voi nimittäin nähdä patriarkaalisena pakottavana sekä sukupuolittavana vallankäyttönä.

Tyttöjen kohtaamasta henkisestä väkivallasta puhuttaessa on tarkasteltava myös online-väkivaltaa. Tutkimusten mukaan online-väkivalta on yksi keskeisimmistä väkivallan muodoista, joita nuoret kohtaavat. Online-väkivalta voi toimia perinteisen väkivallan jatkumona, mutta online-väkivaltaa esiintyy myös omana ilmiönään. (Saarenpää 2022, 18.) Merkittävä osuus online-väkivallasta on internetissä julkaistua vihapuhetta. Vihapuheelle ei ole rikoslaissa selkeää määritelmää, mutta käsitteellä viitataan yleisesti vähemmistöryhmiä leimaavaan ja halventavaan puheeseen. Vihapuhetta käytetään tämän lisäksi kuvaamaan aggressiivisesti väritynttä puhetta, jossa suhtaudutaan kielteisesti johonkin ryhmään tai henkilöön. Vihapuheella voi myös yllyttää väkivaltaan tiettyjä ihmisiä tai ryhmiä kohtaan. (Saresma 2017, 226.) Vihapuhe voi siis olla tärkeä ja toistuva linkki konkreettisen väkivallan ja online-väkivallan välillä.

Tympeät tytöt -teoksessa tyttöihin kohdistuvaa online-väkivaltaa kuvataan esimerkiksi sivulla 24, jossa miesten ryhmä kirjoittaa kommentteja internetalustoille (Kuva 16). Nämä kommentit ja sarjakuvan ilkeämieliset mieshahmot voi tulkita online-väkivallan ja naiseen kohdistuvan vihapuheen kuvauksiksi. Mieshahmot representoivat online-väkivallan taipumusta ulottua internetin lisäksi ympäröivään yhteiskuntaan, eli muuntautua tiettyssä ympäristössä kasvotusten tapahtuvaksi väkivallaksi. Tätä tulkintaa tukevat mieshahmojen kommentit, jotka eivät rajoitu vain internetalustoille. Miehet nimittäin lausuvat ääneen naisvihamielisiä ajatuksiaan. Puhekuplat verkkovihapuhetta kuvastavien tekstilaatikoiden yläpuolella muodostavat henkisen väkivallan jatkumon, joka ulottuu tietokoneen näytöltä ympäröivään ympäristöön ja lopulta myös konkreettiseen sarjakuvakirjaan.

Tällaisella online-väkivallalla ja pelon politiikalla yritetään usein edesauttaa tietynlaisen sukupuolijärjestyksen ylläpitämistä. Toivotusta sukupuolijärjestelmästä antaa vihiä esimerkiksi keskimmäisen mieshahmon paita, jossa lukee “OIKEUTTA INCELEILLE!” (TT, 24. Kuva 16). *Inceleillä* tarkoitetaan tahdonvastaisessa selibaatissa (*involuntary celibate*) olevia ihmisiä, jotka tosin ovat pääsääntöisesti miehiä. Incelmiehet pitävät erityisesti keskinkertaisiksi luokittelemiensa naisten velvollisuutena pariutua keskinkertaisiksi mieltämiensä miesten sekä incel-miesten kanssa. (Eerola ym. 2021, 50.) Käsitys naisen velvollisuudesta viittaa jo itsessään alistavaan yhteiskuntamalliin, jossa naisella ei ole oikeutta toimia oman tahtonsa mukaisesti. Incel-

kulttuuri pyrkii siis edesauttamaan naisia alistavan yhteiskuntamallin rakentumista ja ylläpitää toiminnallaan aktiivista misogynista alakulttuuria.

Inceleiden tärkeänä tavoitteena on myös palauttaa naiset isiensä ja aviomiestensä hallinnan alle (Eerola ym. 2021, 51). Sarjakuvan incel-kulttuuria kommentoiva kohtaaminen liittyy verkkovihapuheen ja muun online-väkivallan vahvasti osaksi naisvihamielistä ja patriarkaattia ihannoivaa väkivaltakulttuuria. Rinnastus on aiheellinen, sillä incel-kulttuurin sisällä esimerkiksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, kuten raiskaukseen, yllyttävät viestit ovat yleisiä (Eerola ym. 2021, 51). Incel-kulttuuri voi myös äärimmäisenä ilmiönä kulminoitua vihattujen ihmisten joukkomurhaksi. Esimerkiksi Kanadassa ja Yhdysvalloissa inceleiksi itseään nimittävät miehet ovat tehneet useita satunnaisesti ihmisiin kohdistuvia väkivaltaisia iskuja (Eerola ym. 2021, 51). Incel-kulttuuri on siis vakavasti otettava ja laajalle levinnyt sukupuolittunutta sekä sukupuolittavaa väkivaltaa ylläpitävä ja tuottava instituutio.

Incel-kulttuurissa keskustelu sisältää usein naisiin kohdistuvaa vihapuhetta. Vihapuhetta esiintyy kuitenkin myös incel-kulttuurin ulkopuolella. Vihapuhe on muutamassa vuodessa internetin suosion kasvun myötä muodostunut niin isoksi ongelmaksi, että sen pelätään pian uhkaavan liberaaleja demokraattisia yhteiskuntia ja sananvapautta (Saresma 2017, 226). Vihapuheen ominaispiirteisiin kuuluu performatiivisuus, eli tarkoitus saada aikaan asioita. Vihapuhetta käytetäänkin esimerkiksi väkivallan lietsomiseen, yksilöiden radikalisoitumiseen sekä yhteiskunnallisen vastakkainasettelun lisäämiseen. (Saresma 2017, 227.) Vihapuhe on siis normalisoitunut henkisen väkivallan muoto, joka voi pahimmillaan muodostaa sillan henkisen ja konkreettisen väkivallan välille.

Vihapuheeksi voi *Tympeät tytöt* -teoksen kontekstissa mieltää esimerkiksi haukkumasanojen käytön ja niiden normalisoimisen. Hahmot toistavat usein naisen viittaavia alentavia termejä, kuten *ämmä*, *suttura*, *bimbo* ja *possu*. Tällaista vihapuhetta esiintyy *Tympeät tytöt* -sarjakuvassa useissa kohtauksissa, kuten sivulla 39. Kohtauksessa päähenkilö istuu WC-pöntöllä ”HUORA”-tekstien ympäröimänä. (Kuva 17.) WC-tilan seiniä kiertävän tekstitulvan voi ruudun kontekstissa tulkita kulttuurilliseksi vihapuheeksi, jonka tarkoitus on halventaa housunsa laskenutta naista. Ruutua edeltää tekstilaatikko, jossa päähenkilö pohtii kävelytyyliään: ”Että mä suorastaan kerjään sitä [huomiota] heiluttamalla persettäni kuin joku HUORA.” (TT, 39.) Päähenkilön naisvihamielinen pohdinta antaa viitteitä vihapuheen laajuudesta ja siten myös naisvihamielisten asenteiden sisäistämisestä. Sivun viimeisen ruudun ”HUORA”-tekstit voikin yhtä lailla mieltää niin yhteiskunnan vihamieliseksi ääneksi kuin päähenkilön omiksi ajatuksiksikin. Kohtaaminen on esimerkki naisiin kohdistuvasta vihapuheesta, jonka pyrkimys on eriarvoistaa sukupuolia ja laajentaa miehinen vallankäyttö koskemaan myös naisten kontrollointia.

Tympeät tytöt -teoksessa naiset käyttävät itsekin vihapuhetta aseena toisiaan vastaan: luvussa *Niin kuin muut tytöt* päähenkilö haukkuu toista naishahmoa ”bimboksi” (TT, 147) ja sivulla 49 antiikin Athenea esittävä hahmo haukkuu Medusahahmoa ”luntuksi”. *Naiseksi kasvaminen* -luvun päähenkilö kuvailee myös itseään halventavaan tyyliin: ”miten oksettava lutka olenkaan.” (TT, 16.) Naisten käyttämässä vihapuheessa ja naisia alentavassa ajattelumallissa yleisestikin on kyse sisäistetys-

tä naisvihasta, eli naisten tietoisesta tai tiedostamattomasta vihasta sukupuoltaan kohtaan. Sisäistetty naisviha voi naisissa ilmetä myös esimerkiksi itsesyytöksinä väkivallan kohteeksi joutuessaan. (Storm 2017, 150.) Sisäistetty naisviha on siis patriarkaalisen kulttuurin tuote, joka ilmenee naisten omaksumissa naisvihamielisissä arvoissa.

Tympeät tytöt käsittelee ilmiötä erityisesti *Niin kuin muut tytöt* -luvussa, jonka teema on sisäistetty naisviha. Luvussa sisäistetty naisviha henkilöityy Raili-hahmoon, joka kulkee päähenkilön rinnalla ja kannustaa tätä rajoittamaan muiden nais-hahmojen olemista. Raili-personifikaatio kertoo syntyprosessistaan päähenkilölle seuraavasti: "Olen kasvanut sinuun pikkuhiljaa rivien väleistä, sukulaistätien neuvoista, koulukirjoista ja tv-ohjelmista, joista olet oppinut, millaisia naisia YHTEISKUNTA ARVOSTAA." (TT, 144.) Viereisen sivun valtavassa ruudussa Railin korvista tursuaa joukko yhteiskunnan rakenteita aina patriarkaatista taiteeseen, järjestöihin ja mediaan. Raili kertoo päähenkilölle kaikkien tämän omaksumien rakenteiden kulkevan hänen, eli naisvihan kautta (TT, 145. Kuva 18). Lausunto on osuva, sillä Tanskasen esityksessä rakenteet kirjaimellisesti kulkevat Railin lävitse. Kaikki nämä rakenteet ja niiden välittämät arvot sekä normit ohjaavat reaali maailmassa nykypäivän naiseutta. Yksinkertaistettuna sisäistetty naisviha viittaakin siihen, että olisi olemassa joitakin oikeita tapoja olla nainen (Storm 2017, 150). Olen käsitellyt tätä jo aiemmin "oikean", "pätevän" ja "hyvän tytön" käsitteiden kautta. Kaikki Railiin kiinnittyvät instituutiot ja rakenteet kannattelevat näitä "oikeanlaiseen naiseuteen" liitettviä normeja, kuten reproduktion odotusta ja nykypäivän siveysnormeja. Sisäistetyssä naisvihassa onkin ennenkaikkea kyse patriarkaalista kontrollista, sillä sisäistetyn naisvihan käsite kieltää naisen vapauden päättää omasta elämästään ja ruumiistaan (Storm 2017, 150). Sisäistettyyn naisvihaan on kuitenkin vaikea puuttua, sillä ilmiö piiloutuu näennäisen luonnollisesti arkielämään ja laajalle yhteiskunnan rakenteisiin.

Tanskasen Raili-representaatio kuvaa sisäistetyn naisvihan huomaamattomuutta ja keinotekoista luonnollisuutta. Päähenkilö ei esimerkiksi hahmota Railin olemassaoloa, ennen kuin Raili päättää tehdä itsensä näkyväksi. Raili-hahmon voi myös nähdä kuvaavan sisäistetyn naisvihan juurtumista ajattelumaailmaan, sillä päähenkilö kulkee pitkän aikaa Raili rinnallaan, ennen kuin lopulta tekee tietoisien päätöksen luopua naisista sortavasta ajattelumallistaan. Railin jatkuva läsnäolo onkin tulkittavissa sukupuolittuneen ja sukupuolittavan väkivallan arkiinnuttamiseksi. Raili ei nimittäin ole kiinteä ja välttämätön osa päähenkilön elämää, mikä ilmenee luvun lopussa: päähenkilö päättää katsoa Railia silmiin ja kyseenalaistaa tämän olemassaolon (TT, 154). Yhtä lailla sisäistetty naisviha on yksi sukupuolittavan väkivallan muoto, jota luvallistetaan, luonnollistetaan ja normalisoidaan länsimaisissa yhteiskunnissa jatkuvasti (Karkulehto & Rossi 2017a, 24). Jo luonnollistamisen prosessi itsessään viittaa tarpeeseen normalisoida jotakin, mikä ei lähtökohtaisesti kuulu osaksi sukupuolia tai seksuaalisuutta. Raili-hahmon kukistumisen voi nähdä toiveikkaana representaationa, joka kannustaa myös lukijaa kyseenalaistamaan yhteiskunnan väkivaltaiset ja keinotekoiset normit.

Teoksen loppuun sijoitettu jälkipuhe *Kirje vähättelijöille* (TT, 156–157. Kuva 19 & 20) kommentoi sukupuolittuneen henkisen väkivallan laajuutta ja vahingollisuutta. Teksti kannustaa lukijoita tietoiseen vastarintaan sukupuolittuneita käytäntöjä ja patriarkaattia vastaan esimerkiksi toteamuksella, jonka mukaan *Tympeät tytöt* haluaa “potkia hiljaisuudella hyväksytyt lasikatot säpäleiksi” ja kasvattaa naiset täyteen mittaansa (TT, 156. Kuva 19). Kirja käy aina dialogia vastaanottajan kanssa, joten myös lukijan lukukokemus on osa tekstin kuvaamaa taistelua. Tästä syystä kirje on tulkittavissa siteeksi lukijan ja teoksen välillä. Tämä tarkoittaa, että kirje myös kannustaa lukijaa itsetutkiskeluun. Teksti on osoitettu “vähättelijöille”, jollaista myös lukija voi tiedostetun tai esimerkiksi sisäistetyn naisvihan takia edustaa. Pohtimalla omaa “vähättelijyyttään” lukija voi tarkastella teosta uudeltaisesta itsekritiikistä näkökulmasta. Tulemalla tietoiseksi omasta mahdollisesta naisvihastaan lukijan on mahdollista osallistua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ennaltaehkäisevään työhön.

Teksti kyseenalaistaa sukupuolittavat yhteiskunnalliset rakenteet toteamalla, ettei niiden tulisi olla edes olemassa (TT, 156. Kuva 19). Tekstissä kirjailija tämän lisäksi erittelee henkisen väkivallan erilaisia muotoja ja korostaa kapinallisuuden merkitystä (Kuva 20). *Kirje vähättelijöille* -tekstin voikin tulkita esipuheen lailla lukuohjeeksi *Tympeät tytöt* -sarjakuvalle ja sen sukupuolittunutta henkistä väkivaltaa käsitteleville representaatioille. Sijoittamalla ohjeen teoksen loppuun tekijä tulee samalla ohjanneeksi lukijan vastaanottoprosessia, sillä *Kirje vähättelijöille* kannustaa tarkastelijaa palaamaan sarjakuvaan ja tulkitsemaan sitä kirjeen kriittisen sanoman mukaisesti.

Näkemyistä tekstistä lukuohjeena tukevat myös *Kirje vähättelijöille* -tekstiä ympäröivät symbolit ja tekstit (Kuva 19 & 20), jotka toistavat kirjan lukujen tapahtumia, motiiveja ja aiheita. Käyttämällä kuvia sarjakuvalukuihin viittaavina yksityiskohtina ja visuaalisiksi metaforiksi tulkittavina symboleina taiteilija sitoo sukupuolittunutta väkivaltaa kritisoivan kuvaston sarjakuvan lukuihin ja ohjaa lukijaa tarkastelemaan teoksen kappaleita kirjeen mukaisesti kapinallisesta näkökulmasta. *Kirje vähättelijöille* haastaakin sanomallaan patriarkaalisesta ajattelun ja sijoittuu siten osaksi teoksen normikriittistä kaanonia, joka tuo näkyviksi vakiintuneet sukupuolittuneen henkisen väkivallan rakenteet. *Kirje vähättelijöille* tukee siis yhdessä muiden lukujen kanssa monella tapaa sukupuolittuneen väkivallan kyseenalaistamista ja kaikkien niiden henkisen väkivallan muotojen tunnistamista, joita olen tässä luvussa eritellyt.

Tarkastelemieni sukupuolittuneen henkisen väkivallan muotojen lisäksi Tanskan sarjakuvateos käsittelee esimerkiksi naisiin kohdistuvia yhteiskunnallisia ulkonäköodotuksia, tyttöyteen liittyvää häpeää, sukupuolittunutta äänestyskäyttäytymistä, etnisen taustan vaikutusta naisen taloudellisiin mahdollisuuksiin, kulttuurituotteiden sukupuolittuneita representaatioita sekä kristinuskon vaikutusta sukupuolten eriarvoisuuteen. Kaikki nämä lukeutuvat sukupuolittuneeksi henkiseksi väkivallaksi.

Olen tässä luvussa eritellyt *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjassa esiintyviä sukupuolittuneen henkisen väkivallan representaatioita. Olen tarkastellut erityisesti vihapuhetta, online-väkivaltaa sekä sisäistettyä naisvihaa. Tutkimuksessani olen myös ottanut huomioon koulu- ja työelämän sukupuolittavat normit, jotka aikaansaavat su-

kupuolten eriarvoista kohtelua sekä ylläpitävät väkivaltaisia kulttuurillisia rakenteita. Olen todennut *Tympeät tytöt* -teoksen sisäistekijän äänen kriittiseksi ja sarjakuvan yhteiskunnallisesti kantaaottavaksi. *Tympeät tytöt* -teoksen voikin tulkita sukupuolittunutta henkistä väkivaltaa kyseenalaistavaksi kirjaksi, joka myös tarjoaa lukijalle työkaluja sukupuolittuneen väkivallan tunnistamiseen sekä sitä vastaan kapinoimiseen. Allekirjoittamalla *Kirje vähättelijöille* -tekstin ”Tympeät tytöt” -nimellä kirjailija kuitenkin muistuttaa, ettei kapinaan tarvitse ryhtyä yksin.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkielmassani olen tarkastellut Riina Tanskasen (2021) *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjan väkivaltarepresentaatioita feministisen analyysin avulla. Olen tutkinut voimankäytön kuvauksia sukupuolittuneen väkivallan näkökulmasta ja tarkastellut representaatioiden suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan. Sijoittamalla kirjan representaatiot yhteiskunnalliseen kontekstiin olen tarkastellut myös suomalaista 2020-luvun väkivaltakulttuuria ja sen vaikutusta taiteeseen. Feministiselle kirjallisuudentutkimukselle ominaisesti olen eritellyt representaatioiden toistamaa sukupuolen ja vallan suhdetta.

Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Minkälaisia sukupuolittavan väkivallan representaatioita esiintyy *Tympeät tytöt* -sarjakuvakirjassa?
2. Minkälaiseen kulttuurilliseen kontekstiin teos sijoittuu?

Alustava hypoteesini oli, että *Tympeät tytöt* kommentoi kriittisesti kuva- ja sanataiteen keinoin sukupuolittavaa väkivaltaa ylläpitäviä malleja ja erittelee naisia alistavia yhteiskunnallisia käytänteitä. Hypoteesiini kuului myös olettaus sarjakuvan esittämistä sukupuolittavan väkivallan moninaisista muodoista. Odotin tutkielmani erittelevän sekä yksilö- että yhteiskuntatasolla esiintyvää väkivaltaa erilaisten representaatioiden avulla. Oletukseni myös oli, että *Tympeät tytöt* -teos kiinnittyy erottamattomasti nykyhetken kotimaiseen väkivaltakulttuuriin.

Olen tutkielmassani vastannut tutkimuskysymyksiini. Tutkielmani avulla olen osoittanut *Tympeät tytöt* -sarjakuvan sisältävän sekä fyysisen että henkisen sukupuolittavan väkivallan representaatioita, joilla on myös konkreettisia vastineita teosta ympäröivässä realimaailmassa. Olen osoittanut sarjakuvan ottavan kriittisesti kantaa kontekstiinsa, eli suomalaisen väkivaltakulttuuriin. Tutkielmassani olen myös eritellyt sarjakuvan keinoja tuottaa työkaluja sukupuolittavan väkivallan muotojen tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn.

Tutkielmani avulla olen siis osoittanut hypoteesini pitävän paikkaansa. Luvussa 3 olen osoittanut *Tympeät tytöt* -kirjan kritisoivan yhteiskuntamme kollektiivista miehistä valta-asetelmaa, eli patriarkaattia. Tässä luvussa olen eritellyt Tanskasen representaatioita yhteiskuntatasolla esiintyvään sukupuolittavaan väkivaltaan liittyen ja todennut niiden olevan luonteeltaan kyseenalaistavia ja ajankohtaisia.

Luvussa 3.1 olen tarkastellut patriarkaatin ylläpitämiä moderneja siveysnormeja ja niiden representaatioita. Tässä luvussa olen osoittanut Tanskasen esittämien patriarkaalisten siveysnormikuvausten sijoittuvan osaksi realimaailman naista alistavaa perinnettä. Olen kuitenkin todennut teoksen sisäistekijän äänen kriittiseksi, joten tulkintani mukaan *Tympeät tytöt* -teoksen siveysnormeja kommentoivat representaatiot tulee nähdä kyseenalaistavina kannanottoina.

Olen eritellyt naisiin kohdistuvaa ruumiillista kontrollia luvussa 3.2 ja todennut kirjan representaatioiden toistavan realimaailman väkivaltaisista käytänteistä. Olen

osoittanut ruumiillista kontrollia kommentoivien representaatioiden sijoittuvan realimaailman väkivaltaiseen kaanoniin, joka on jatkumoa vuosituhansia jatkuneelle sukupuolten eriarvoisuudelle. Luvussa 3.2 olen tarkastellut Tanskasen representaatioita erityisesti tyttötutkimuksen näkökulmasta ja siten todennut *Tympeät tytöt* -kirjan representaatioiden vaikuttavan positiivisesti tyttöjen ja naisten käsitykseen omasta ruumiillisuudestaan. Olen eritellyt esimerkiksi kuukautisnormeihin liittyvää problematiikkaa hoivan ja väkivallan näkökulmista. Olen kuitenkin osoittanut teoksen representaatioiden luovan esimerkiksi luonnollisuutta ihannoivia malleja pätevään tyttöyteen ja kuukautisnormeihin liittyen.

Luvussa 4 olen eritellyt sukupuolittuneen väkivallan representaatioita. Tässä luvussa olen tarkastellut seksuaalisen, fyysisen ja henkisen väkivallan kytköksiä ja niitä selittäviä representaatioita. Luvussa 4.1 olen tarkastellut fyysistä ja seksuaalista sukupuolittunutta väkivaltaa yhdistelmänä, jonka representaatioita tutkimalla voi ymmärtää erilaisten väkivallan muotojen kytkeytymistä toisiinsa. Luvussa 4.1 olen osoittanut sukupuolittavan seksuaalisen ja fyysisen väkivallan liittyvän usein toisiinsa syy- tai seuraussuhteiden kautta. Tässä luvussa olen eritellyt seksuaalisen ja fyysisen sukupuolittuneen väkivallan representaatioiden suhdetta realimaailman väkivaltakulttuuriin ja todennut kirjan kuvausten vastaavan ympäröivän yhteiskunnan asetelmia. Olen osoittanut *Tympeät tytöt* -teoksen osallistuvan representaatioidensa avulla kulttuurillisen kuvaston väkivaltaistumisen purkamiseen ja siten myös vaikuttavan positiivisesti tyttöjen kokemukseen ympäröivästä maailmasta.

Henkisen väkivallan kytköstä muihin sukupuolittuneen väkivallan muotoihin olen tarkastellut luvussa 4.2. Olen tässä luvussa tarkastellut sekä yksilöiden että instituutioiden taipumusta tuottaa ja ylläpitää sukupuolittunutta väkivaltaa, jonka uhreja tytöt usein ovat. Olen kuitenkin osoittanut *Tympeät tytöt* -teoksen tarjoavan lukijalle työkaluja sukupuolittuneiden ja väkivaltaisten normien tunnistamiseen ja dekonstruktoimiseen. Tässä luvussa olen myös eritellyt teoksen kapinallista luonnetta ja tapoja osallistaa myös lukija patriarkaatinvastaiseen taisteluun.

Tutkielmassani olen todennut *Tympeät tytöt* kriittiseksi kulttuurituotteeksi, joka representaatioidensa avulla esittelee ympäröivän yhteiskunnan sukupuolittuneita normeja ja eriarvoisuutta. Olen osoittanut kirjan kiinnittyvän kiistattomasti osaksi suomalaista 2020-luvun yhteiskuntaa esimerkiksi tarkastelemalla teoksen tietolähteitä ja niiden käyttöä. Tanskasen representaatiot on tulkintani mukaan laadittu kommentteiksi tutkimustiedolle, kansanperinteille, moderneille käytänteille ja muille kulttuurituotteille. Olen myös havainnollistanut teoksen leikittelevän metakirjallisuuden keinoilla ja sijoittavan siten itsensä osaksi länsimaisen kirjallisuuden kaanonia. On siis perusteltua todeta *Tympeät tytöt* -kirjan olevan itsestään tietoinen kulttuurituote, joka tunnistaa kontekstinsa, eli suomalaisen 2010- ja 2020-luvun väkivaltakulttuurin.

Olen feministien kirjallisuudentutkimuksen ja feministisen väkivaltatutkimuksen mukaisella kuvan ja sanan analyysillä osoittanut, että *Tympeät tytöt* -sarjakuvan keskeisimpiä pyrkimyksiä ovat erilaisten valtarakenteiden ymmärtäminen, näkyväksi tekeminen ja niiden purkaminen. *Tympeät tytöt* -teoksen voikin nähdä sijoittuvan osaksi perinteistä intersektionaalisen feminististä käsitystä, jossa keskitytään

valtaan suhteessa itseen, ei vallan käyttöön suhteessa toisiin. Tällainen niin kutsuttu "voimaantumisen" (eng. *empowering*) on keskeistä väkivallan vastaisessa työssä (Kantola 2012, 84). Tulkintaani teoksen voimaannuttavasta pyrkimyksestä tukee myös sarjakuvan protagonistin Pimppienkeli, joka jo nimensä ja toistuvan sukupuoli-mensä esittelyn avulla jatkaa feminististä omaehtoisen seksuaalisuuden tuottamisen perinnettä. Tutkielmassani erittelemistäni syistä *Tympeät tytöt* -teosta tuleekin lukea voimaannuttavana feministisenä kannanottona, joka olemassaolollaan ja representaatioillaan osallistuu patriarkaalisin yhteiskuntarakenteen kritisoimiseen ja dekonstruktoimiseen.

Olen tutkielmassani myös käsitellyt lukijan kontekstia, eli vastaanottajan tapaa tulkita kaunokirjallisuutta. Representaatioiden tulkinta on aina sidonnainen ympäristöönsä, joten *Tympeät tytöt* -sarjakuvaa on tärkeää tutkia myös tulevaisuudessa. Luontevana ja tarpeellisena jatkotutkimuksena voisi toimia *Tympeät tytöt* -sarjakuvan kulttuurillisen vaikutuksen tarkastelu. Olen tutkielmassani eritellyt teoksen väkivaltarepresentaatioita, joten seuraavaksi voisi olla aiheellista kerätä tietoa siitä, millainen vaikutus Tanskasen teoksella on sukupuolittavan väkivallan konkreettisesti ehkäisemis- ja tunnistamistyössä.

LÄHTEET

Tutkimuskohde

TANSKANEN, RIINA (2021) *Tympeät tytöt – Aikuistumisriittejä [= Typeät tytöt tai TT]*. Into Kustannus.

Tutkimuslähteet

- AALTONEN, SANNA; MULARI, HETA & OJANEN, KAROLIINA (2011) *Entäs tytöt? Johdatus tyttötutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- DE BEAUVOIR, SIMONE (2020) *Toinen sukupuoli 1 & 2. (Le deuxième sexe, 1949)*. Käänt. Iida Koskinen, Hanna Lukkari & Elina Ruonakoski. Helsinki: Tammi.
- DEWEY, JOHN (1916) *Forve, Violence, Law and Coercion*. Teoksessa *Violence. A Philosophical Anthology* (2009). Toim. Vittorio Bufacchi, 5–16. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.
- EEROLA SAMI; MALKKI, LEENA; SAARINEN, JUHA & SALLAMAA, DANIEL (2021) *Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismediassa*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- HALONEN, MINNA & KARKULEHTO, SANNA (2017) *Vedenpaisumus tornikamareissa : Sukupuolittavaa väkivaltaa purkavat naisruumiin kokemukset ja eettinen lukeminen*. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 186-215. Helsinki: SKS.
- HANKAMÄKI, JUKKA (2020) *Totuus kiihottaa: Filosofinen tutkimus vasemmistopopulistisen valtamedian tieto- ja totuuskriisistä*. Helsinki: Suomen perusta.
- HENNESSY, ROSEMARY (2017) *Väkivaltaisia tekstejä lukemassa : Kohti materialismia ja feminismiä yhdistävää käytäntöä*. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto, & Leena-Maija Rossi, 257-277. Helsinki: SKS.
- JUVONEN, TUULA 2006: *Seksuaalisen ruumiin jäljillä*. Teoksessa *Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat* (2006) Toim. Taina Kinnunen & Anne Puuronen, 71-90. Helsinki: Gaudeamus.
- KANTOLA, JOHANNA (2012) *Sukupuoli ja valta*. Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen* (2012). Toim. Tuula Juvonen ; Leena-Maija Rossi & Tuija Saresma, 78-87. Tampere: Vastapaino.
- KARKAMA, PENTTI (1998) *Kontekstualisoinnin haasteet. Tutkija ja konteksti*. Teoksessa *Konteksti – tutkimuksen avainsana?* (1998). Toim. Päivi Molarius, 78-83. Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja 51. Helsinki: SKS
- KARKINEN, JARO (2021) *Tälle kalliolle minä rakennan kirkkoni : Paaviuden historia Pietarista Gregorius Suureen*. Helsinki: Studium Catholicum.
- KARKULEHTO, SANNA & ROSSI, LEENA-MAIJA (2017a) *Johdanto: Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa – sukupuolen ja väkivallan risteyksessä*. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna

- KARKULEHTO, SANNA & ROSSI, LEENA-MAIJA (toim.) (2017b) *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: SKS
- KIVI, ALEKSIS (1870) *Seitsemän veljestä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOHO, SATU (2017) Hyväksikäytetty tyttö vai ahnas narttu? Sukupuoli, väkivalta ja kehon maantiede Riikka Pulkkinen Raja-romaanissa. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 160-185. Helsinki: SKS.
- KOISTINEN, AINO-KAISA (2017) Konetta ei voi raiskata? Seksuaalinen ja sukupuolittunut (väki)valta sekä ihmisen kaltaiset koneet tieteistelevisiosarjoissa Taisteluplaneetta Galactica ja Hubotit – Melkein ihmisiä. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 73-92. Helsinki: SKS.
- KUKKONEN, IIDA; PAJUNEN, TERO; SARPILA, OUTI & ÅBERG, ERIKA (2019) *Ullkonäköyhteiskunta – Ulkoinen olemus pääomana 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Into.
- KÄYHKÖ, MARI (2011) Koulu tyttö tutkimuksen näyttämönä. Teoksessa *Entäs tytöt? Johdatus tyttö tutkimukseen* (2011). Toim. Sanna Aaltonen; Heta Mulari & Karoliina Ojanen, 89-134. Tampere: Vastapaino.
- LAHTI, MARTTI (2002) Johdanto. Nautinto/politiikka. Teoksessa Richard Dyer: *Älä katso. Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa* (2002). Toim. Martti Lahti. Tampere: Vastapaino
- LIDMAN, SATU (2015) *Väkivaltakulttuurin perintö – Sukupuoli, asenteet ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- MIKKONEN, KAI (2010) Kuvat ilman sanoja, sarja ilman kuvia – Sarjakuvakertomuksen ainutlaatuinen ja ”luonnollinen” fokalisaatio. Teoksessa *Luonnolliset ja luonnottomat kertomukset : Jälkiklassisen narratologian suunta* (2010). Toim. Mari Hatavaara, Markku Lehtimäki & Pekka Tammi, 303-330. Helsinki: Gaudeamus.
- MCCLOUD, SCOTT (1994) Sarjakuva : näkymätön taide. (*Understanding Comics: The Invisible Art*, 1994). Käänt. Jukka Heiskanen. New York: William Morrow Paperbacks.
- MÄKIKALLI, AINO & STEINBY, LIISA (2013) *Johdatus kirjallisuusanalyysiin*. Helsinki: SKS.
- NABOKOV, VLADIMIR (1959) *Lolita*. (*Lolita*, 1955). Käänt. Eila Pennanen & Juhani Jaskari. Helsinki: Gummerus.
- OINAS, ELINA (2011) Tyttö tutkimuksen näkökulmia ruumiillisuuteen. Teoksessa *Entäs tytöt? Johdatus tyttö tutkimukseen* (2011). Toim. Sanna Aaltonen, Heta Mulari & Karoliina Ojanen, 305-342. Tampere: Vastapaino.
- OJANEN, KAROLIINA (2011) Katsaus tyttö tutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa *Entäs tytöt? Johdatus tyttö tutkimukseen* (2011). Toim. Sanna Aaltonen, Heta Mulari & Karoliina Ojanen, 9-44. Tampere: Vastapaino.
- PETTERSSON, MARIA (2020) *Historian jännät naiset – Merirosvoja, meedioita, varkaita ja vakoojaprinssessoja*. Jyväskylä: Atena.
- PITKÄMÄKI, ANNA (2017) ”Sä tykkäät kovista otteista vai?” Sukupuolistunut väkivalta 2000-luvun alun suomalaisessa elokuvassa. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 27-52. Helsinki: SKS.
- ROMU, LEENA (2018) *Liiallisuutta, nurinkääntämistä ja rajojen rikkomista : Kati Kovácsin sarjakuvateokset Vihreä rapsodia, Karu selli ja Kuka pelkää Nenian Ahnavia? kertomuksina ruumiillisuudesta*. Tampere: Tampere University Press.

- ROSSI, LEENA-MAIJA (2012) Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen* (2012). Toim. Tuula Juvonen, Leena-Maija Rossi & Tuija Saresma, 21-38. Tampere: Vastapaino.
- ROSSI, LEENA-MAIJA (2015) *Muuttuva sukupuoli : seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus.
- ROSSI, LEENA-MAIJA (2017) Naurattavat lyönnit. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 53-72. Helsinki: SKS.
- SAARENPÄÄ, LINDA (2022) *Tyttöjen seurustelusuhteissa kokema väkivalta ja siihen liittyvät taustatekijät*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- SARESMA, TUIJA (2017) Väkivaltafantasiat ja pelon politiikka : Sukupuolitetun ja sukupuolittavan verkkovihapuheen luentaa. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 219-244. Helsinki: SKS.
- STORM, HANNA (2017) "Enkä ikinä saa lapsia." – Reproduktion pakko suomalaisissa syömishäiriöromaaneissa. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 134-159. Helsinki: SKS.
- TIKKANEN, HENRIK (1977) *Mariankatu 26 Kruununhaka. (Mariegatan 26 Kronohagen, 1977)*. Käänt. Elvi Sinervo. Helsinki: WSOY.
- TIKKANEN, MÄRTA (1978) *Vuosisadan rakkaustarina. (Århundradets kärlekssaga, 1978)*. Käänt. Eila Pennanen. Helsinki: Tammi.
- VOIPIO, MYRY (2017) Ei enää koskaan. Teoksessa *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa* (2017). Toim. Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi, 119-133. Helsinki: SKS.
- ÖSTERLUND, MIA (2011) Kaunokirjallisuuden tyttölaboratorio. Teoksessa *Entäs tytöt? Johdatus tyttötytökimukseen* (2011). Toim. Sanna Aaltonen, Heta Mulari & Karoliina Ojanen, 213-248. Tampere: Vastapaino.

Sähköiset lähteet

- DUCKWORTH, SYLVIA (2020) *The Wheel of Power and Privilege*. Kaavio: <https://www.thisishowyoucan.com/post/wheel-of-power-and-privilege> (9.4.2022).
- Finlex (2014) Rikoslaki. Dokumentti: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20P1> (10.3.2022).
- FRA (2014) Euroopan unionin perusoikeusvirasto: *EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta*. Raportti: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_fi.pdf (10.12.2021).
- HALLA-AHO, JUSSI (2006) *Monikulttuurisuus ja nainen*. Blogiteksti: http://www.halla-aho.com/scripta/monikulttuurisuus_ja_nainen.html (1.2.2022).
- Into Kustannus Oy (2021). Tuotesivu: <https://kauppa.intokustannus.fi/kirja/106591/> (10.1.2022).
- MYRSKYLÄ, PEKKA & PYYKKÖNEN, TOPIAS (2014) *Suomeen muuttaneiden naisten ja miesten työmarkkinatilanne, koulutus ja poliittinen osallistuminen*. Tutkimus:

- <https://docplayer.fi/1637734-Suomeen-muuttaneiden-naisten-ja-miesten-tyomarkkinatilanne-koulutus-ja-poliittinen-osallistuminen.html>. (6.12.2021).
- PIHA, OTAVA & Amnesty International Suomen osasto (2019) *Oikeuksien arpapeli. Naisiin kohdistuvat raiskausrikokset ja uhrin oikeuksien toteutuminen Suomessa*. Raportti: https://www.amnesty.fi/uploads/2021/03/oikeuksien-arpapeli_final.pdf (12.12.2021).
- Yle (2018) *Toimittajalta: Lapsettomana pysyttelevä nainen herättää raivoa*. Artikkel: <https://yle.fi/uutiset/3-10094783> (15.5.2022).
- NOUSIAINEN, SUSI (2021) *Intersektionaalisen feminismin ABC*. Pamfletti: <https://ajatuspajavisio.fi/wp-content/uploads/2021/11/Intersektionaalisen-feminismin-ABC.pdf> (8.4.2022).
- NÄRVI, JOHANNA (2014) *Äidit kotona ja työssä – perhevapaavalinnat, työtilanteet ja hoivaihanteet*. Tutkimus: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116920/narvi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (6.12.2021).
- PARVIAINEN, JAANA (2014) *Kehomuisti: Traumaperäisistä stressihäiriöistä kollektiivisiin traumoihin*. Artikkel: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100300/kehomuisti-traumaperaisista.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (20.4.2022).
- SIPILÄ, JUHA & REHULA, JUHA (2016) *Hallituksen tasa-arvo-ohjelma*. Ohjelma: https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/1979378/Hallituksen+tasa-arvo-ohjelma+2016-2019_taittamaton.pdf/255dbd49-41c4-41fc-a479-4b023c657a8b (27.1.2022).
- THL. (2020) *Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Väki- ja terveysministeriön sanasto. Työpöytä 1/2020*: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6> (21.4.2022).
- UN Women (2021) *Intersektionaalinen feminismi: Mitä sillä tarkoitetaan ja miksi se on tärkeää juuri nyt?* Artikkel: <https://unwomen.fi/uutiset/intersektionaalinen-feminismi-mita-silla-tarkoitetaan-ja-miksi-se-on-tarkeaa-juuri-nyt/> (16.4.2022).
- VI, PAAVALI (1968) **ENCYCLICAL LETTER HUMANAE VITAE OF THE SUPREME PONTIFF PAUL VI TO HIS VENERABLE BROTHERS THE PATRIARCHS, ARCHBISHOPS, BISHOPS AND OTHER LOCAL ORDINARIES IN PEACE AND COMMUNION WITH THE APOSTOLIC SEE, TO THE CLERGY AND FAITHFUL OF THE WHOLE CATHOLIC WORLD, AND TO ALL MEN OF GOOD WILL, ON THE REGULATION OF BIRTH**. Kiertokirje: https://www.vatican.va/content/paul-vi/en/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_25071968_humanae-vitae.html (10.5.2022).
- XI, PIUS (1930) **CASTI CONNUBII : ENCYCLICAL OF POPE PIUS XI ON CHRISTIAN MARRIAGE TO THE VENERABLE BRETHREN, PATRIARCHS, PRIMATES, ARCHBISHOPS, BISHOPS, AND OTHER LOCAL ORDINARIES ENJOYING PEACE AND COMMUNION WITH THE APOSTOLIC SEE**. Lausunto: https://www.vatican.va/content/pius-xi/en/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19301231_casti-connubii.html (31.1.2022).